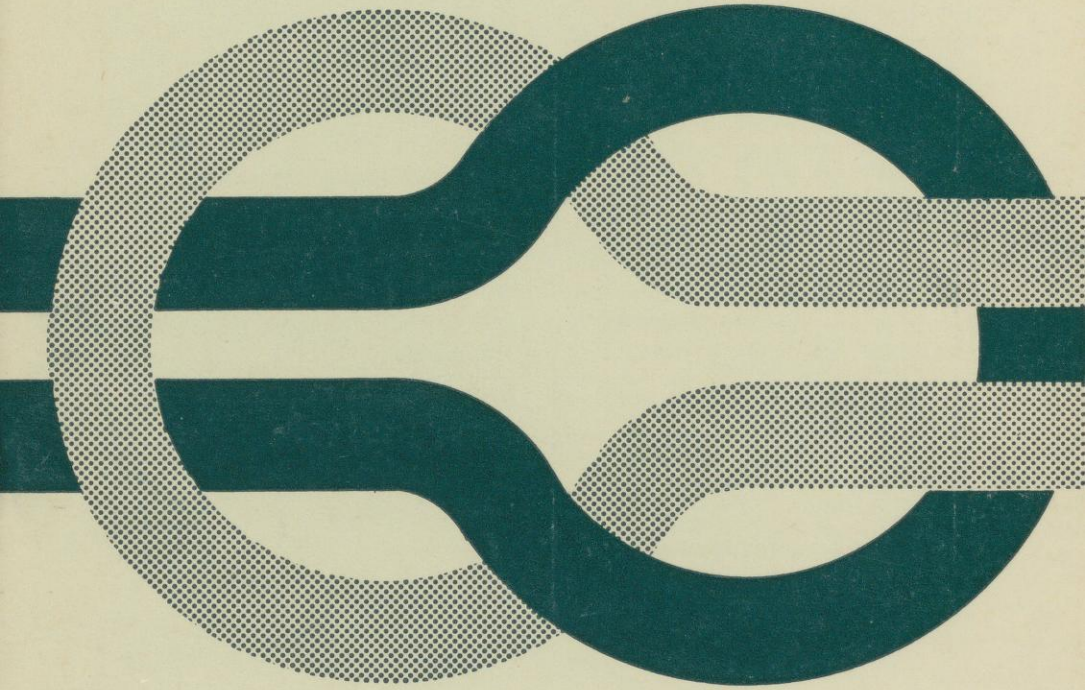
UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I OSLO

22. årg. - 1976 - Nr. 5

Rapport

SAMORDNINGSRÅDET FOR
ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE

Rapport (tidl. Hjertebladet)

UTGIVER: SAMORDNINGSRÅDET FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
SEKRETÆR: ADVOKAT KAARE JØNSBERG, TORGGATEN 10, OSLO 1

Redaktør: Ruth Erlandsen
Redaksjonskomité: — Karl Bredal — Alfhild Hansson — Else Hansson — Knut Werner

Henvendelser angående abonnement og adresseforandringer skjer til forretningsføreren — **Lars A. Koppen, Bølerskogen 48, Oslo 6.**

Innbetaling for abonnement til **postgirokonto nr. 9473,bankgirokonto nr. 6088.05.01081** eller til forretningsføreren. Bladet kommer **med 6 nummer** i året. Kontingenten er kr. 15,— pr. år.

Henvendelser ang. annonser og betaling for disse skjer til **Aug. Hanssens Forlag, Ø. Slottsgt. 5, II etg., Oslo 1.** Bankgiro nr. 7001.05.01928.

Manuskripter til «Rapport» sendes redaktør **Ruth Erlandsen, Sofiesgt. 45, Oslo 1.**

Følgende organisasjoner er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge:

Det Norske Diakonforbund
Nasjonalforeningen for Folkehelsen
Norges Bondekvinnelag
Norges Husmorforbund
Norges Røde Kors
Norsk Lærerlag
Norsk Folkehjelp
Norske Kvinners Sanitetsforening
Åndssvakesakens bestyrerforening
Skolestyrerkollegiet ved skoler for psykisk utviklingshemmede
Forbund av pedagogisk personale for psykisk utviklingshemmede
Norsk Sykepleierforbund
Redd Barna

I DETTE NUMMER:

Et «frihetsbrev» for klienter
Har du betalt «Rapport» i år?
Ingen læreraksjoner
Nytt fra Samordningsrådet
Stortingsdepatten i desember-nr.
Styret liten reell innflytelse
To svenske bøker
Bort med «vanlig» og «integrert»
Fylket bør eie og drive institusjonene, mener diakon-utvalg
Kort møte med amerikansk omsorg
Mer sosialpedagogisk vernepleierutdannelse
Slipp mennene til
Tretten + fem i Oslo
Vaskehjelp på vandring
Landet Rundt

ET «FRIHETSBREV» FOR KLIENTER I INSTITUSJON

Nye forskrifter om rett og ansvar

Rett til å disponere sin fritid
Krav på å få del i behandlings-, opplærings- fritidstilbud
Rett til fri brevveksling, til å motta besøk, til å bli orientert om sine rettigheter i forhold til institusjonen.
Rett til å klage til institusjonens ledelse og til tilsynsutvalget for psykisk utviklingshemmede.
Rett til å la foreldre eller pårørende klage på sine vegne.

Dette er noen av de rettigheter for klientene som skal sikres med rene ord i de nye instruksene for alle institusjoner under helsevernet for psykisk utviklingshemmede

Sosialdepartementet har i høst vedtatt forskrifter om instruksene, der både pasientenes rettigheter og de ansattes ansvarsforhold skal være klart presisert.

Forskriftene ble gjort kjent for offentligheten da de ble lagt fram under årskonferansen for Samordningsrådets institusjonsutvalg i Sandefjord 10. oktober. Konsulent Dag Lønningdal i kontoret for psykiatri i Helsedirektoratet sa i sin orientering at instruksenes avsnitt om klientenes rettigheter kan sies å bli et «frihetsbrev» for elever og pasienter.

Styrke rettssikkerheten

Formålet med forskriftene er å styrke rettssikkerheten for klienter som oppholder seg i institusjoner for psykisk utviklingshemmede, heter det i departementets retningslinjer. Med rettssikkerhet tenkes det ikke bare på vern mot overgrep, men også på sikkerhet for at den enkeltes rettigheter etter lovgivningen blir ivaretatt og respektert.

Rettssikkerhetsbegrepet omfatter dermed eksempelvis rett til god og hensiktsmessig behandling, rett til undervisning i henhold til skolelovgivningen, og rett til privatliv.

Instrukser som klart definerer ansvars- og funksjonsområder både for styret, det ledende personell og personell på lavere stillingsnivå, er avgjørende for klientenes rettsvern, mener departementet. De samlede instrukser for den enkelte instusjon bør være uttømmende når det gjelder ansvars- og funksjonsfordeling, slik at det ikke er noe felt eller område som er udekket og dermed uklart.

Om tvangsmidler

Den såkalte Gro-saken understreket sterkt behovet for styrking av rettssikkerheten i institusjonssamfunnet.

Konsulent Lønningdal opplyste forøvrig at justisdepartementet om kort tid vil legge fram en melding om rettssikkerheten i sosiale og medisinske instusjoner, medregnet institusjoner for psykisk utviklingshemmede. Egne forskrifter når det gjelder bruk av tvangsmidler er også under utarbeiding.

De nye forskrifter trer i kraft 1. januar 1977. Det vil nødvendigvis ta noe tid før alle institusjoner har sine instrukser klare i samsvar med forskrifter og retningslinjer fra sosialdepartementet. Men målet er hurtigst mulig å få et ensartet instruksverk til støtte både for klientene, foreldre og pårørende, institusjonens ledelse og de ansatte.

Tas med på råd

I tillegg til forskrifter og retningslinjer har departementet utarbeidet en veiledning om innholdet i instruksene. Her heter det at instruksverket bør få **egne avsnitt** om klientenes rettigheter. Her skal bl.a. følgende punkter innarbeides:

A. Den enkelte klient skal gis anledning til å disponere sin fritid og til å innrette seg på institusjonen etter eget ønske, forsåvidt dette ikke vil være i strid med behandlingsopplegg og de daglige gjøremål ved instusjonen. Vedkommendes mening skal såvidt mulig høres i alle saker som gjelder hans/hennes person.

B. Den enkelte klient har krav på å få del i institusjonens samlede behandlings-, opplærings- og fritidstilbud i den utstrekning han/hun kan nyttiggjøre seg dem.

Det skal legges vekt på å gi klienten en god og stabil bosituasjon.

Foreldrene får uttale seg

Om forholdet til foreldre/pårørende heter det at ledelsen skal sørge for å underrette dem om klientens situasjon og ellers arbeide for å utvikle et godt forhold til klientens foreldre/pårørende.

Ledelsen skal rådføre seg med foreldre/pårørende ved gjennomføringen av vesentlige endringer i behandlingsopplegget og ved overføring av klienten til annen situasjon.

Ved intern flytting innen instusjonen skal foreldre/pårørende underrettes og gis anledning til å uttale seg.

Rett til å klage

Instruksene skal pålegge de ansatte plikt til å rådføre seg med sine nærmeste tjenstlige overordnede i spørsmål som krever særlig sakkyndighet og innsikt. De ansatte skal følge klientens tilstand og utvikling og straks melde fra til ansvarshavende hvis det oppstår sykdom, skader eller forhold av betydning.

De ansatte har rett til å klage til ledelsen over forhold som de me-

ner strider mot lov, forskrift, reglement eller faglig forsvarlig og etisk handlemåte. Klagen skal gå vanlig tjenestevei, men om nødvendig direkte til fylkeslege eller helsedirektør. De ansatte kan også klage direkte til vedkommende tilsynsutvalg.

Vi gjengir her:

Forskrifter vedrørende ansvarsforhold, instrukser m.v. i institusjoner under helsevernet for psykisk utviklingshemmede, fastsatt av Sosialdepartementet 17. september 1976 med hjemmel i sykehusloven § 3, 3. ledd:

Kap. 1. Om ansvarsforhold, utarbeidelse og godkjenning av instrukser.

§ 1—1. Styret for den enkelte institusjon — eventuelt fellesstyre for flere instusjoner — har ansvar for at institusjonen(e) blir drevet i samsvar med lov, forskrift, vedtak av offentlig myndighet eller andre forpliktende bestemmelser.

§ 1—2. Ved enhver institusjon for psykisk utviklingshemmede skal det være instrukser som fastsetter ansvars- og funksjonsområdet for styret, den økonomiske/administrative ledelse, den faglige ledelse, øvrige styringsorganer og de forskjellige stillingskategorier.

§ 1—3. Instruksene for den faglige ledelse skal klart vise hvordan denne er bygget opp, hvem som til enhver tid har det faglige ansvar (behandlingsansvar) og dennes stedfortreder.

§ 1—4. Hvis institusjonens faglige ledelse består av et team, sammensatt av de forskjellige grupper fagpersonell ved institusjonen, skal teamets instruks klart vise hvem som er teamets faglig-koordinerende administrative leder og dennes stedfortreder.

Teamets leder har det overordnede ansvar for klientbehandlingen. Hvis det innen teamet er uenighet om et behandlingsopplegg eller andre spørsmål av faglig karakter, avgjør teamets leder hvordan det skal forholdes. De rettigheter og plikter som i henhold til lov, forskrift eller andre bestemmelser er knyttet til utøvere av visse yrker, kan ikke overføres til eller overtas av teamet eller dets leder.

§ 1—5. Forholdet mellom institusjonens faglige ledelse og områdelege/områdeteam, skal fastsettes ved instruks.

§ 1—6. I instruksen for de ansatte skal innarbeides en bestemmelse om plikt til å utføre arbeidet i samsvar med lov, forskrift, instruks m.v. Videre bør innarbeides en særlig plikt til å sette seg inn i de til enhver tid gjeldende forskrifter om begrenset bruk av tvangsmidler.

§ 1—7. Institusjonens ledelse skal sørge for at alle ansatte blir gjort kjent med de lover, forskrifter og andre bestemmelser som vedrører psykisk utviklingshemmede generelt og helsevernet for psykisk utviklingshemmede spesielt. De ansatte skal instrueres om at straffelovens alminnelige vern mot krenkelse av legeme eller frihet også

beskytter klienter i institusjon under helsevernet for psykisk utviklingshemmede.

§ 1—8. Institusjonens eier sørger for at instrukser blir utarbeidet. For stiftelser utarbeides instrukser av stiftelsens styre.

§ 1—9. Vedkommende fylkeskommune skal påse at instrukser foreligger og skal få dem forelagt for godkjennelse. Fylkeskommunen kan påby endringer som er nødvendige av hensyn til klientenes rettssikkerhet.

Kap. 2. Om visse klientrettigheter.

§ 2—1. Institusjonens ledelse skal sørge for at den enkelte klient på en for ham/henne forståelig måte, blir gjort kjent med sine rettigheter i forhold til institusjonen.

Tilsvarende redegjørelse bør gis foreldre/pårørende eller annen som har nær kontakt med klienten.

§ 2—2. Institusjonen har ikke rett til å åpne, gjennomlese eller stanse brev til eller fra klientene. Tilsvarende gjelder for pakker.

For de klienter som ikke kan lese eller skrive, eller som trenger hjelp med hensyn til sending, henting eller åpning av pakker, forutsettes imidlertid at de ansatte gir den bistand som i det enkelte tilfelle er naturlig og rimelig, fortrinnsvis i samråd med foreldre/pårørende, verge eller annen som står klienten nær.

§ 2—3. Den enkelte klient har rett til å klage til institusjonens ledelse og til tilsynsutvalget for psykisk utviklingshemmede, jfr. pkt. 3 g i midlertidig instruks av 15. desember for 1972 for tilsynsutvalg for psykisk utviklingshemmede. Klageinstansens avgjørelse kan bringes inn for overordnet myndighet.

§ 2—4. Foreldre/pårørende, verge eller annen person som står klienten nær, har på vegne av klienten rett til å fremme klage etter § 2—3.

Kap. 3. Ikrafttreden.

§ 3—1. Disse forskrifter trer i kraft 1. januar 1977.

HAR DU BETALT «RAPPORT» I ÅR?

Spørsmålet over disse linjene kan besvares med et ja, og da er det ikke nødvendig å lese videre.

Men «Rapport»s forretningsfører Lars A. Koppen har et bestemt inntrykk av at svaret i mange tilfeller må bli n e i. Man mangler nemlig kontingent for 1976 fra et stort antall abonnenter.

Derfor ber han om spalteplass for en vennlig henstilling til alle som har glemt å fornye abonnementet.

Send kr. 15,— til «Rapport», Bølerskogen 48, Oslo 6, postgiro nr. 9473 eller bankgiro nr. 6088.05.01081.

Det var det hele.
Og takk for det.

INGEN LÆRER-AKSJONER, MEN LØPENDE KONTAKT

Norsk Lærerlag og Kirke- og undervisningsdepartementet er kommet overens om å holde løpende kontakt etter hvert som det oppstår problemer om opplæring av funksjonshemmede barn etter grunnskoleloven.

— Dermed er grunnlaget for læreraksjoner bortfalt, sa lærerlagets formann, Trond Johannessen til NTB etter et møte 12. oktober på initiativ av statsråd Kjølv Egeland. Dagen etter hadde lærerlagets representanter et møte med Stortingets kirke- og undervisningskomité.

I en felles protokoll fra møtet i departementet blir det presisert at de statlige og kommunale myndigheter i fellesskap har ansvaret for å tilrettelegge gode forhold for undervisningen, med kommunene som ansvarlige i de enkelte tilfeller.

Et sentralt punkt er hensynet til hva som tjener barnet best. — Dette må være avgjørende ved enhver beslutning om læreprogram og -sted og gjelder både ved eventuell overføring og for elever som kommer direkte til grunnskolen og som viser seg å trenge særlig hjelp, heter det.

Det blir også påpekt at før en overføring av en elev fra spesialskole til vanlig kommunal skole, skal det finne sted faglige drøftelser, og ansvarlige organer i kommunen skal avklare om de nødvendige vilkår for en overføring foreligger.

Nytt fra Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge

På årsmøte for Samordningsrådets institusjonsutvalg i Sandefjord 9. oktober ble Inger Lofthus Iversen og Aud Johannesen, begge Bergen, gjenvalgt til medlemmer av utvalgets styre. De har vært henholdsvis sekr. og kass. i utvalget i siste periode. Institusjonsutvalgets formann er Kjell-Henrik Henriksen.

Det var enighet på årsmøtet om at Samordningsrådet for fremtiden bør oppnevne Institusjonsutvalgets tre styremedlemmer som nå velges av årskonferansen. Deltakerne på årskonferansen veksler fra år til år, mens den nåværende valgordning forutsetter en viss kontinuitet i deltakermassen.

Neste årskonferanse i Institusjonsutvalget vil bli holdt i 1977 enten i Trøndelag eller i Nord-Norge.

STORTINGSDEBATTEN I DESEMBER-NUMMERET

Da dette nummer av «Rapport» gikk i trykken, var stortingsdebatten om omsorgen for psykisk utviklingshemmede (stortingsmelding nr. 88 for 1974—75) fastlagt til torsdag 28. oktober. Johs. G i l l e b e r g som er saksordfører, åpnet debatten.

I nr. 6 av «Rapport» - desb.nr. - vil vi gi et fyldigst mulig referat av de viktigste synspunkter på omsorgen fra politikerne i Stortinget.

Styret liten reell innflytelse

«STRØR SAND PÅ FYLKETS VEDTAK»

Styret for en institusjon savner klare retningslinjer for sitt arbeid og mangler reell innflytelse i en rekke saker. Samarbeidet med fylket kan være problematisk — i noen tilfeller er det ikke svar å få når man ber fylket etablere egne tiltak innenfor omsorgen for psykisk utviklingshemmede. På vesentlige områder må styret finne seg i å fatte vedtak som er i samsvar med fylkets mening — og det er uklart om styret har formell rett til å vedta noe annet.

Disse og mange andre kinkige spørsmål ble tatt opp i fire «miniforedrag» under årskonferansen for Samordningsrådets institusjonsutvalg i Sandefjord 8.—10. oktober. Tre styreformenn og en bestyrer innledet til debatt om styrets funksjon innad i institusjonen og utad i forhold til kommune og fylke. Det var egne erfaringer fra sin del av landet de la vekt på, men flere problemer synes å være felles.

Advokat Aksel S t a u r e m, styreformann ved Solbakken daghjem på Strømmen, pekte på at det merkelig nok ikke finnes offentlige vedtatte og utgitte regelverk om styrer. Dette til tross for at samfunnet ellers er temmelig kryssregulert med lover og bestemmelser. Det har heller ikke utviklet seg noen bestemt sedvane når det gjelder styrets funksjon, og det er derfor variasjoner fra sted til sted.

Styreformann på Trastad i Troms, Thor A. T h o l v s e n pekte på at de tre styremedlemmene som representerer foreldre, ansatte og fylket, har bidratt vesentlig til å formidle synspunkter og hindre blokkdannelser. Tholvsen var glad for at tilsynsutvalget var kommet. Det gir styret en ekstra mulighet til å få løst problemer som man ellers ikke har kommet noen vei med.

Fylket fornøyd, men ikke interessert

Bestyrer Olav T e n d e l a n d, Bakkebø i Rogaland, hadde inntrykk av at styret for en institusjon ofte begynner som en frisk vind, men vinden løyer gjerne av. Det er fristende å sole seg i egen fortreffelighet. særlig når også myndighetene er fornøyd med det en gjør. Tendeland trodde at det i område 4 var verre enn noen andre steder å få respons i fylkene, spesielt Agderfylkene. Styret har gjentatte ganger bedt fylkene etablere egne tilbud slik at belegget på Bakkebø kan trappes ned.

Men fylkene vil ikke engang snakke med oss. De er såre fornøyd, og det er også kommunene, sa Tende-

land. Han mente at styrene måtte betrakte den institusjon de er med og leder som et middel, ikke et mål i seg selv. Styret må ha en oppdragende funksjon overfor myndighetene.

Departemental kjeller!

— Stort sett er samarbeidet med fylket godt — fordi de fleste saker ikke er kontroversielle, sa lærer Johannes K o r s b e r g, styreformann for Nesbakken daghjem på Åndalsnes, i sitt innlegg. I saker av vital betydning for styret er det ofte slik at fylket på forhånd har bestemt resultatet, og styret har bare å strø sand på.

— Særlig vanskelig er det hele når styret bare har en midlertidig instruks å rette seg etter og denne instruksen egentlig ikke gjelder for daghjem for psykisk utviklingshemmede, men for sykehjem!

Nesbakken daghjem har vært i drift i fem år i midlertidige lokaler, ei gammel brakke, tidligere hospits. «Hotell gjennomtrekk» kan være en passende karakteristikk. Planlegging av permanente lokaler er i gang, og styreformannen ga en smakebit på hva d e t har betydd av gjenvordigheter:

— Vi fikk omsider kjempet igjennom tomt til nytt daghjem på skoleområdet på Åndalsnes — med tanke på mulig integrering. Rauma kommunestyre fattet enstemmig vedtak om dette i møte nov./des. 1975 etter fin innsats fra ordføreren. I vedtaket stiller kommunen krav om at bygget skal oppføres med to etasjer + kjeller.

Fylket får melding om dette, men reagerer ikke. Ikke før vi i mai/juni 1976 har et byggekomitémøte. Da sier en fra fylket at det må søkes om dispensasjon for kjeller og at en må finne en ny tomt dersom dette ikke kan ordnes. Videre må kommunen begrunne sitt krav om kjeller overfor fylket. Det sies videre at departementet ikke vil godkjenne kjeller, og at det må ordnes med heis eller rullestolrampe osv. i tilfelle flere plan.

Vi blir kalt inn til møte sammen med formannskapet, og på forhånd holder vi et møte der vi fra fylkets side nærmest pålegges å fatte slikt vedtak: Dersom daghjemmet må bygges med kjeller, må Rauma kommune bære alle merkostnader. Dette til tross for at de lokale medlemmene i nemnda egentlig mener en ikke bør bygge med kjeller.

Kommunen reagerte på dette vedtaket, og resultatet er blitt at vi må utsette bygging og videre planarbeid til fylket har fått avklart hos departementet om det i det hele tatt kan godta kjeller, eventuelt på hvilke premisser.

Hvorfor sier ikke departementet noe om hvilke krav det stiller til daghjem? Og hvorfor får f.eks. daghjemmet i Ulsteinvik bygge med kjeller?

— Styret får følelsen av å stå maktesløs, og må nå forhandle med huseieren om fornyelse av leieavtale for de midlertidige lokaler — som forøvrig ikke er godkjent av departementet lenger enn til november i år!

To svenske bøker

ANMELDT AV ALFHILD HANSSON

Ebbe Gilboe og
Lars Lundgren:
BOKEN OM STIG
Forlag: Raben & Sjögren
137 sider

Boken om Stig er ingen oppmuntrende bok. Dertil gir den en for mange tanker om et uforstående og kaldt samfunn.

Den skildrer en psykisk utviklingshemmet gutt som nesten hele sitt liv oppholdt seg i forskjellige institusjoner, og nå er blitt 22 år.

Stig hører til de aller svakeste i samfunnet, og hans flerfoldige handicaps gjør han til et såkalt vanskelig kasus. Han har evnen til å føle og også erfare. Vil gjerne ha kontakt, men hindres av sterke verbale svakheter.

Så går det som så ofte før, at aggressivitet og voldsomme utbrudd med skrik og vold blir resultatet når han ikke blir forstått. Han er blitt behandlet mer som en pasient enn som et menneske, og hele boken handler om hans kamp for et menneskelig liv. I denne kamp bruker han hele sin styrke og de små evner han er blitt tildelt.

I skolen og hos psykologen har han fått en bedre oppfatning av seg selv. Han har lært seg flere tegn i tegnspråket og har også fått erfaringer om en tilværelse utenfor institusjonen. Men Stig er for svak til å kunne greie å følge opp de krav samfunnet stiller, på tross av at hans trang til forståelse, innlevelse og kjærlighet er den samme som vår.

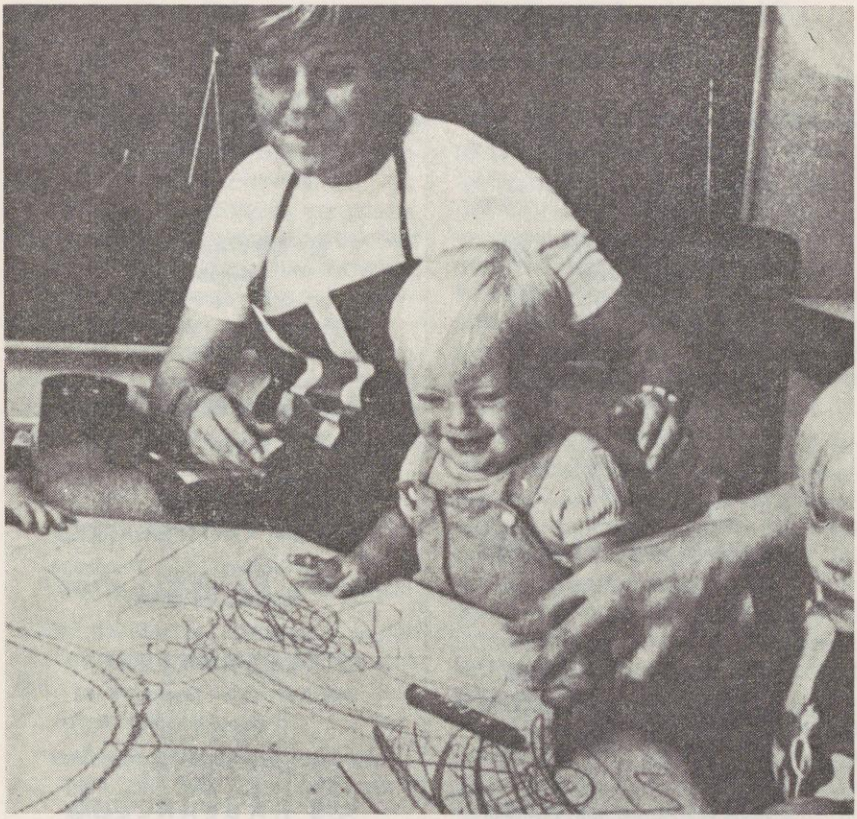
Bokens slutt skildrer en gutt som etter å ha øynet en fremtid, sitter ensom og grublende tilbake ved utgangspunktet.

En kan bare fastslå at de psykisk utviklingshemmede meget sjelden kan sette kraft bak sine krav. Derfor handler denne bok også om oss og våre vurderinger. Skulle Stigs liv forandres, måtte våre holdninger forandres først. Da ville han kanskje få den støtte og hjelp som han trengte.

På lett, flytende svensk har Ebbe Gilbo skrevet boken, men de mange meget levende fotografier er Lars Lundgren mester for. De gjør selvsagt boken mer verdifull.

Ann Bakk og
Inger Frimansson:
TROTS ALLT
Forlag: Raben & Sjögren
141 sider.

Forfatterne som begge har nær kontakt med foreldre med psykisk utviklingshemmede barn, skildrer i denne boken foreldrenes situasjon. Gjennom intervju og samtaler klarlegges foreldrenes reaksjon, deres håp og tvil, deres hjelpeløshet og

Tidlig psykisk funksjonstrening gir positive resultater. Illustrasjon fra medisinalråd Karl Grunewalds bok «Omsorg om utvecklingsstörda».

avmakt, for til slutt å akseptere det som er.

Hensikten med bokens tre innledende kapitler er å gi en bakgrunn for foreldrenes beretninger. I det første kapitlet blir det gjort rede for hva utviklingshemning er. Det andre kapitlet beskriver samfunnets holdning til de utviklingshemmede gjennom tidene, og i det tredje gis et generelt bilde av opplevelsene av å få et handicapped barn.

Vi møter foreldre under forskjellige livsforhold, men felles for dem er at de er berørt av det problem det er å ha et psykisk utviklingshemmet barn.

De forteller åpent og rett ut om hvordan de først fikk vite at deres barn hadde handicap, om møtet med leger og omsorg, om møtet med slekt, venner og naboer.

Vi får kjennskap til hvordan deres barn har det, og hvordan det virker

HARALD HATLING EFTF. A/S
Fjordgt. 38
Trondheim — Telefon 27 045

SIMON PETERSEN A/S
Alt i skotøy
O. Tryggv gt. 42 - Tlf. 22 439
Trondheim

TH. HOEL A/S
Matvareforretning — Tipping
Kongensgt. 79 - Tlf. 23 710 - Trondheim

TROMI FABRIKKER
Trondheim — Telefon 39 920

B.P. SENTERET - VUKU
B.P. Bensin og Olje — Aut. Bilverksted
Vuku — Telefon Verdal 70 734

CORNELIUS M. HELGESEN
Blikkenslagerforretning
Telefon 48 538 — 6030 Langevåg

TRØNDERSK PELSDYRFOR A/L
Telefoner 20 274 - 32 898 - Trondheim

MATHIAS JULNES
Byggmester
Molde — Telefon 53 042

A/S SELSBAKK FABRIKKER
Boks 2027
Trondheim — Telefon 35 020

E. ERLANDSEN
Urmaker
Midt på Nordre
Trondheim — Telefon 21 784

NIDARVOLL TREVAREFABRIKK
Telefon 35 265 — Trondheim

A/S EPA LAVPRISMARKED
O. Trygvasonsgt. 28 — Trondheim
Sentralbord 27 070

HERRESENTERET
Nordregt. 28 — Telefon 25 163
Trondheim
Stort utvalg i moderne herreklær

A/S HAGEANLEGG
Flaggstenger - Stiger - Hageporter
Tørkestativer - En gros - En detalj
7056 Moholt - Trondheim - Tlf. 38 176

HARALD HELGESEN
Trikotasje — Konfeksjon
Spesialforretning i Gutteklær
Carl Johansgt. - Tlf. 24 250 - Trondheim

innen familien. Boken gir også et bilde av den holdningsendring som er skjedd i de senere år, og som gjennom vern og omsorg samt nye tilbud minsker belastningen i de mange hjem og lyser litt opp i fremtiden.

For 20 år siden skrev en journalist om disse foreldre: De har latt meg se inn i den menneskelige tragedie, men også i den menneskelige storhet.

Ordene har gyldighet også i dag. «Trots allt» fremstår i svensk språkdrakt, men er lett å lese, og både foreldre og andre vil ha utbytte av å lese den.

☆

Andre bøker på svensk:

De tre første bøkene i serien Omsorg fra forlaget Natur och Kultur:

Karl Gunewald:
«Omsorg om utvecklingsstörda. Nya rön och praktiska metoder».
352 sider.
Pris ca. 70,— sv.kr.

Karin Erikson — Eva-Carin Hall:
«Att få ett utvecklingsstørd barn. Föreldrar berättar».
93 sider.
Pris ca. 26,— sv.kr.

Owe Rören:
«Gruppsamtal med utvecklingsstörda».
103 sider.
Pris ca. 28,— sv.kr.

BORT MED «VANLIG» OG «INTEGRERT»

I en melding fra sitt sentralstyremøte i Oslo først i oktober krever Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede at skolen får de nødvendige ressurser og disponerer dem slik at undervisningen av funksjonshemmede blir gitt høyeste prioritet. Dette må gjelde uansett hvor og hvordan undervisningen av en funksjonshemmet elev skal finne sted.

— I tillegg til et tilstrekkelig antall lærere må andre personellgrupper som fysioterapeuter, arbeidsterapeuter og miljøarbeidere gis plass i skoleverket og det må sørges for en god og regelmessig kontakt mellom skole og foreldre, heter det i uttalelsen, som hevder at tilstrekkelige økonomiske ressurser likevel ikke er nok.

— Like viktig er menneskelige holdninger. Det må derfor føres en personalpolitikk som får de ulike faggrupper til å arbeide sammen for at funksjonshemmede får delta i og ha utbytte av det hjemlige skolemiljø som en naturlig del av dette. Fordi et slikt skoleverk vil bli mer elevsentrert enn tidligere, bør begrep som «vanlige» og «integrerte» elever falle bort, heter det.

Bøkene kan bestilles hos:

Lærarcentrums ordrecentral
Fack, 171 19, Solna, Sverige.

LIE's KOLONIAL EFTF.
Innehaver: Trond Tønnessen
Alt i Dagligvarer
Damhauggt. 15 - HALDEN - Tlf. 81 735

BYGGEVARER A/S
Stenerød - HALDEN - Telefon 84 880
STAR
kjøkken- og garderobeutstyr

A/S HAUGS BILSENTER
Bilforretning
2300 Hamar — Telefon 25 570

LERSETHs GARTNERI
Sverredalsvei 21 — Trondheim
Telefon 59 488

SKJEBERG AUTOSERVICE
Vask - Smøring - Service
Skjeberg — Telefon 68 391

J. DAHLE
Mek. Verksted og Metallstøperi
Nygt. 26/28 - 7000 Trondheim - Tlf. 23 614

ASBJØRN STRØMMEN
Alt i Kolonial — Melk — Brød
Paul Fjærmestads vei 19 — Trondheim
Telefon 38 703

★

A/S SIGURD HESSELBERG
Trondheim — Telefon 37 050

★

P. O. ENEBAKK
Tømmermester - Bygningsforretning
Munhaugtveita 1 — Trondheim
Telefon 27 644 - Privat 58 347

ARILD LARSEN
Urmaker — Alt i Ur
Mandal — Telefon 63 150

H. DRAGSNES A/S
Skipshandel
Fjordgt. 30 — Trondheim — Tlf. 29 263

Når det gjelder Møbler - ta turen til oss
BYÅSEN MØBEL & UTSTYR A/S
Smistadkrysset — 7034 UGLA
Tlf. (075) 59 735

Fylket bør eie og drive institusjonene, mener diakon-utvalg

«Nærlandheimen med vernepleierskolen bør overdrages til Rogaland fylke slik at fylket opplever et konkret omsorgsansvar — og i tillegg et totalt ansvar for omsorgsformene i Rogaland. Dette er fylkets oppgave, og det må presiseres.»

Dette vidtrekkende forslag kommer fra et ad hoc-utvalg oppnevnt av Det Norske Diakonforbund for å vurdere forbundets engasjement i arbeidet for de psykisk utviklingshemmede.

I sin enstemmige innstilling foreslår utvalget videre at Diakonforbundets andre store institusjon innenfor omsorgen, Landeskogen i Aust-Agder, også bør overføres til fylket. Det må settes igang forhandlinger med sikte på endringer i kontraktsforholdet til staten for Landeskogen.

Når det gjelder Lillebo skole og daghjem i Haugesund, Varatun verksted i Sandnes, Ramsvik skole og daghjem i Stavanger og Varatun skole og daghjem i Sandnes, foreslår utvalget at det innledes forhandlinger med Rogaland fylke om nye hensiktsmessige ordninger.

I slike forhandlinger bør Rogaland fylkeslag av Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede delta.

— Vi er ikke prinsipielt motstandere av at Diakonforbundet står som eiere av disse institusjonene, men det må være en forutsetning at samtlige parter aksepterer forbundet som institusjonseier, sier utvalget.

Det blir foreslått at Diakonforbundet oppnevner et fast utvalg som har til oppgave å formulere Diakonforbundets engasjement i omsorgen for de psykisk utviklingshemmede, på bakgrunn av en klar målsetting.

I sine konklusjoner om behovet for nye tiltak går utvalget inn for overgang til mer lokalpreget og familieorientert omsorg med alt det innebærer av nye tiltak.

Videre: Kartlegging av ressursbehov, og systematisk planlegging av en omsorg rettet mot den enkelte klient.

Tiltak av holdningsskapende karakter, særlig i lokalmiljø, blir understreket i konklusjonene.

Utvalgets innstilling som er på 32 sider, ble lagt fram på Diakonforbundets representantskapsmøte på Røysumtunet ved Jaren først i oktober. Dokumentet ble ikke nær-

Eksklusive smørbrød og koldanretninger
bringes over byen og distriktet daglig
HØLEN KAFÉ
1550 HØLEN — Telefon 95 75 57

ANKER HOLMBERG
Aut. Rørleggerfirma
N. Hjellegt. 25 - SKIEN - Tlf. 24 825

AUSTMARKA LANDHANDLERI
Ass. Landhandleri
Inneh.: O. Asak
Austmarka — Telefon 28 221

GUTTORM HENDEN
INGENIØR- og RØRLEGGERFIRMA
Torshovgaten 4 — Oslo
Telefon 37 91 32

KVALEBERG MANUFAKTUR
Hillevågsveien 67 — Telefon 36 981
Stavanger

BESØK
OLAF HYGGEN's HAVESENTER
Kjellstad - 3400 LIERBYEN - Tlf. 84 67 02

ILSTAD & PEDERSEN A/S
BYGGMESTERFIRMA
Bodø — Telefon 21 449
Nybygg og Reparasjoner

ROSENVOLD KLÆR
Herreekvipering — Alt i Herreartikler
3700 SKIEN — Telefon 22 509

VELKOMMEN INN TIL
ÅSHEIM SERVICESTASJON
v/Jan Larsen — 1430 ÅS
Batteriservice - Dekkservice - Pluggservice
Motorvask - Kvikkvask - Smøring

SKJERNØY HANDELSLAG
Ass. Landhandel
Postadresse: Skjernøysund
Telefon Mandal 68 591

H. GONSHOLT A/S
Finere Kolonial — Skipshandel
Skien — Telefon 20 324 - 23 324

HUNDSETHS GARVERI
Hestmarka - Namsos - Tlf. 72 172

SIGURD JOHANSSON
Mek. Verksted
Ulsmågveien - 5050 Nesttun
Telefon (05) 10 02 60

SVEISESERVICE A/S
Namsos — Telefon 72 495 - Priv. 73 198
Spesialitet:
Produksjon av Strekkmetall utetrapper

Ing. A. SLETTEN's Eftf.
Ingeniør Kåre Vartdal
Ø. Nesttunvei 12 - 5050 Nesttun
Telefoner 27 59 90 - 27 59 91
Elektrisk forretning
Alt i elektriske installasjoner
Planlegging og utførelse

mere drøftet, men vedtatt oversendt kretsene til uttalelse. Innstillingen skal behandles på Diakonforbundets generalforsamling neste høst.

Funksjonshemmede i menighetslivet

Representantskapsmøtet vedtok videre å be hovedstyret om å få utredet hvordan de funksjonshemmede kan få adgang til mer aktiv deltakelse i menighetens liv. Dette integreringsspørsmålet gjelder både de psykisk utviklingshemmede og den andre gruppen som diakonforbundet har institusjoner for, epileptikerne. Saken bør utredes til neste års generalforsamling, mener representantskapet.

Utvalget som har levert innstillingen om omsorgen for psykisk utviklingshemmede, har hatt denne sammensetning: Bestyrer Gunnar Brekke, Bergen, formann, sosialsjef Lars Taule, Arna, menighetsdiakon Åge Clausen, Arna, kurator Jarle Blindheim, Åsane, og sykehjemsbestyrer Colbjørn Bendiksen, Vaksdal.

Utgangspunktet: Lindre nød

I sin kritiske vurdering sier utvalget at Diakonforbundet som organisasjon ikke har noen formulert målsetting for sitt engasjement for psykisk utviklingshemmede. Dette kan oppfattes på mange måter, men det tyder i en viss grad på manglende vurdering og gjennomtenkning i årene som er gått. Man har vært opptatt av å lindre nød der det var behov for det. Vedtekten som ble vedtatt for Nærlandheimen i 1947—1950 bærer da også preg av dette.

— Ut fra datiden kan ikke utvalget annet enn beundre det pågangsmot og de mål som ble satt, sier Brekke-utvalget.

Diakonforbundet har en sentral plass i utviklingen av norsk åndssvakeomsorg, særlig i perioden fra 1948 og fram til slutten av sekstiårene.

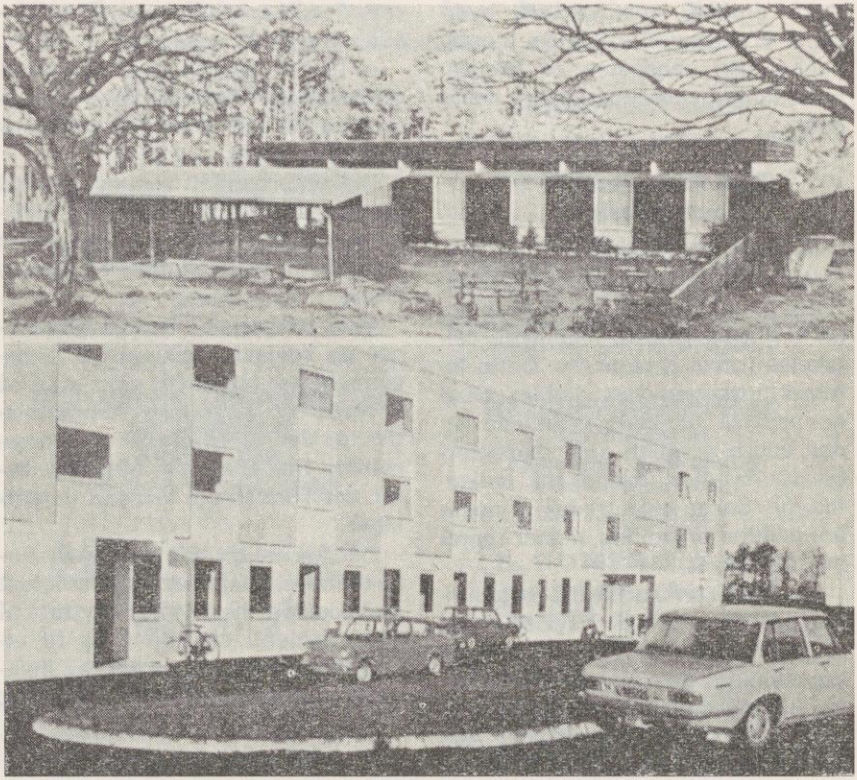
Med bakgrunn i faglige holdninger og bevisst sosialpolitisk engasjement har forbundet vært med på å skape de historiske forutsetninger for den omsorg som skal organiseres i en fremtidig utvikling, heter det i utvalgets kritiske vurderinger.

Det har imidlertid begrenset forbundets engasjement at arbeidet utelukkende har vært knyttet til Helsevernet i område 4 og til utbygging og videreutvikling av institusjonsomsorgen i dette området.

Åpen for nye former

Diakonforbundets innsats i utvikling av eksterne tilbud som Lillebo og Varatun verksted, vitner om sans for åpne og behovtilpassede omsorgsformer, men også om en planlegging primært knytet til institusjon. Diakonforbundet er imidlertid blitt sett på som den instans som har hatt ansvar for å planlegge et nyansert omsorgsmønster i område 4, og dette mønster må også omfattelokale tiltak med støtte til familien/hjemmet som den primære omsorgsenhet.

— Vi er oppmerksom på at fylkeskommunen har det egentlige an-

Varatun skole og daghjem (øverst) og Varatun verksted i Sandnes. Disse og de øvrige dag-institusjoner som Diakonforbundet driver, foreslås ikke overført til fylket, men det bør forhandles om nye hensiktsmessige tilknytninger, mener Brekke-utvalget.

svar, og at Diakonforbundets engasjement er historisk betinget, likeså selve institusjonsstrukturen i området, sier utvalget.

Det er naturlig å ville fremheve alle gode og verdifulle sider i systemet. Men en pådrar seg samtidig den belastning å bli oppfattet som distansert i utviklingen.

Diakonforbundet fortjener en annen posisjon, preget av åpenhet, nytenkning og erkjennelse, bl.a. når det gjelder samspillet mellom foreldre og omsorg og mellom den psykisk utviklingshemmede og samfunnet/nærmiljøet.

— Det å kunne aktivere nye ressurser i kampen for de psykisk utviklingshemmedes rettigheter og likeverd i vårt samfunn, gir perspektiv, skaper sosialpolitisk engasjement og styrker vår kristne livsholdning, sier Brekke-utvalget.

Kort møte med amerikansk omsorg: Mest imponert, men også rystet

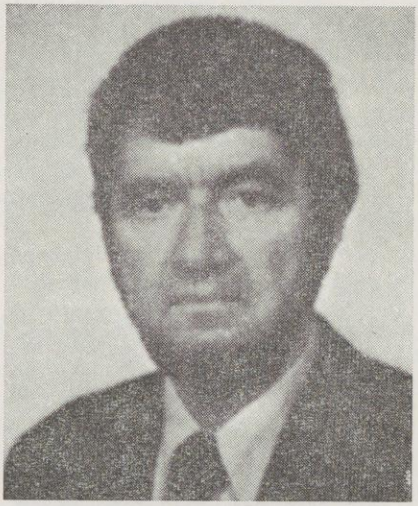
— Når foreldre til friske barn slåss om å få plass i en førskole som også har hardt skadede barn, da må det kunne sies at integreringen har vært vellykket.

Sier Sigurd G o h l i, generalsekretær i Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede, nylig hjemkommet fra seks innholdsrike studieuker i USA og Canada.

Førskolen han tenker på, lå i Nebraska. Småbarn med store fysiske og psykiske utviklingshemninger satt eller lå på puter i lekerommene, der friske barn svinset ut og inn og inkluderte dem i leken på **sin** måte.

De funksjonshemmede barna ble stimulert av miljøet, og de andre barna fikk med sin åpne holdning en enestående sjanse til en helt annen livsholdning enn de ellers ville hatt. Ikke rart at foreldrene deres slåss om å få dem inn —.

Generalsekretær Gohli ble i mars i år tildelt Rosemary Dybwads internasjonale pris for fremragende innsats i arbeidet for psykisk utviklingshemmede. Prisen som er på 2000 dollar, deles ut av det amerikanske forbund for psykisk utviklingshemmede. Hensikten er å oppmuntre til utveksling av informasjon og ideer til fordel for psykisk utviklingshemmede over hele verden.

Sigurd Gohli: — De amerikanske mammutinstitusjoner bygges ned. Men ennå finnes det skrekkeksempler —.

Sammen med sin kone Liv besøkte Sigurd Gohli ti stater i USA og studerte omsorgstiltak og foreldrearbeid. De var også en avstikker i Canada, hvor de bl.a. satte seg inn i virksomheten ved instituttet for psykisk utviklingshemning i Toronto.

Flyttet ut og giftet seg

— De beryktede mammutinstitusjonene i USA eksisterer ennå, men belegget er trappet sterkt ned, forteller Sigurd Gohli i en samtale

Forts. side 180

Mer sosialpedagogisk vernepleier-utdannelse

Stortingsmeldingen om organisering av den fremtidige utdaning av sosial- og helsepersonell har møtt motbør, spesielt fra sykepleiere og vernepleiere. I meldingen som ble lagt fram i statsråd 1. oktober, foreslår sosialdepartementet en oppdeling av utdannelsen med første del innpasset i de videregående skoler, og de to siste års utdannelse på høgskolenivå.

Dette bryter med sykepleiernes krav om en enhetlig utdannelse i egne skoler med eget styre og rektor for hver skole.

Ingen skoler legges ned med det første

Hva som skal skje med vernepleierskolene i fremtiden er foreløpig uklart. Sosialminister Ruth Ryste sa da stortingsmeldingen ble lagt fram at det vil ta adskillig tid før det videregående skolevesen og høgskolene er tilstrekkelig utbygd til å dekke den store etterspørsel. De skolene vi har i dag må imens fortsette ved siden av det nye systemet, sa statsråd Ryste.

Det ble også opplyst at vernepleierutdannelsen vil bli beholdt på linje med sykepleierutdannelsen. For vernepleiere vil undervisningen bli lagt mer i sosialpedagogisk retning enn før, bl.a. for å dekke behovet for sosial trening av de psykisk utviklingshemmede.

SLIPP MENNENE TIL

Vernepleien er i altfor høy grad et kvinneyrke, og i nr. 4 av tidsskriftet «Vernepleieren» kritiserer vernepleier Odd Petersen på Klæbu pleiehjem den skjeve kjønnsfordeling ved Klæbu vernepleierskole. I årets opptak var det bare fem menn av ialt 20 elever.

— Når det innen omsorgen og helsevernet befinner seg omtrent like antall mennesker av begge kjønn, mens størstedelen stillinger innen pleiesektoren er besatt av kvinner, da er dette en vesentlig skjevhet som bør rettes opp.

— På skolen lærer vi de riktige teorier om menneskets utvikling og behov. Det er ikke så lett å omsette disse i praksis i en enkjønnet omsorg, skriver Odd Pettersen.

Han mener at skolene ikke bare skal la kvalifikasjonene telle ved opptak av nye elever, men prøve å få en rimelig kjønnsbalanse. Det er likevel tilgang nok til å velge ut bare godt kvalifiserte søkere.

I artikkelen blir det opplyst at årets opptak ved vernepleierskolene fordeler seg slik mellom kjønnene:

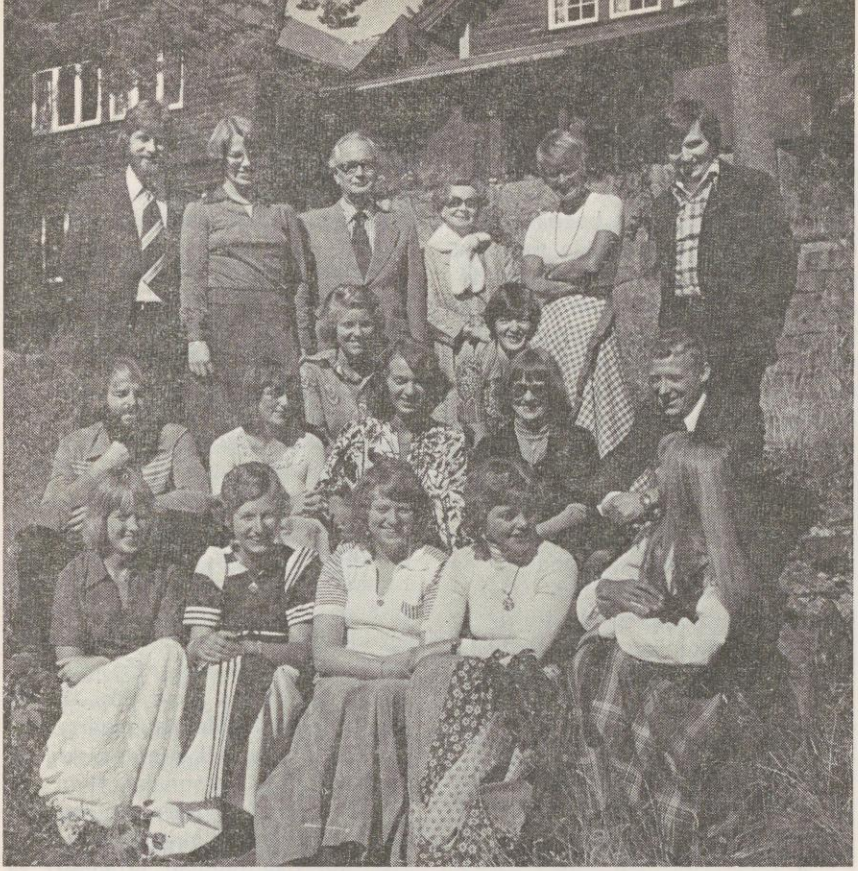
Vernepleierskolen Emma Hjorths Hjem: 11 kvinner, 9 menn.

Vernepleierskolen Nærlandheimen: 12 kvinner, 10 menn.

Vernepleierskolen Klæbu: 15 kvinner, 5 menn.

Oslo vernepleierskole tok ikke opp nytt kull i år.

På pleiesektoren ved Klæbu pleiehjem er det i dag 75 prosent kvinnelige og 25 prosent mannlige ansatte, blir det opplyst.

TRETTEN + FEM I OSLO

Vernepleierskolen i Oslo har uteksaminert sitt fjerde kull etter at skolen ble opprettet i 1969. Av de atten nye vernepleierne var fordelingen tretten kvinner og fem menn.

To var ikke til stede da dette koselige eksamensbilde ble tatt. I midten i bakerste rekke står skolens rektor Ingrid Sagvåg (t.h.) og direktør Dagfinn Grymyr i Helsevern for psykisk utviklingshemmede i Oslo.

De atten nye vernepleierne kommer fra mange kanter av landet, og her er navnene: Marit Gislerød, Andebu, Mai Grete Haraldsen, Horten, Signe Johannesen, Folda i Østerdal, Liv Anne Klamerholm, Skien, Alf Lindberg, Deset i Østerdal, Anne Medby, Mosjøen, Randi Anne Mo, Tromsø, Else Olsen, Skåbu i Østerdal, Liv Ellen Rørvik, Skien, Bodil Rasch, Oslo, Astrid Smedsrud, Gjøvik, Anne-Marie Klem Stalsberg, Porsgrunn, Magnhild Tvedt, Bergen, Brita Utne, Lofthus i Hardanger, Inge Halvard Wehn, Røros, Svein Zachariassen, Flekkefjord, Christen Larsen, Bærum, og Terje Johnsen, Hamar. (Foto: NTB)

★ **KORT MØTE MED ...**
Forts. fra side 177

med «Rapport». Han besøkte bl.a. en institusjon som hadde redusert pasienttallet fra 3400 til under tusen. Det var ikke bygget nye institusjoner for dem som hadde flyttet ut. De var plassert i vanlige boligstrøk og bodde nå enten i egne leiligheter, eller hos folk som hadde meldt seg frivillig til å være «foreldre» for dem.

Gohli ble invitert i hyggelig selskap i et slikt hjem sammen med personale fra institusjonen og en gruppe utviklingshemmede. De to som var vertskap, hadde flyttet ut og inngått ekteskap etter et liv innenfor institusjonens vegger.

Stimulering fra første levedøgn

Blant det mest interessante Gohli så på sin studiereise var et sykehus med tidlig-stimulering av for tidlig fødte barn og andre risikobarn. Her startet stimuleringsprogrammet allerede de første levedøgn, altså før barna egentlig skulle vært født. Lyd, bevegelse, berøring og synsinntrykk ble brukt på den mest oppfinnsomme måte. Så snart spebarna ble tatt ut av kuvøsen, ble det hengt opp et speil på innsiden av sengen. Barna ble også lagt i en slags hengekøye som stadig beveget seg, og personalet sørget for rikelig fysisk kontakt med sine små pasienter.

Ett bestemt skrekkinntrykk sitter igjen etter amerikaturen. Gohli besøkte en av de tidligere kjempeinstitusjoner, og vi skal unnlate å nevne hvor i USA den lå. Han fikk oppgitt at det var «en av de bedre». Institusjonen var bygget i 1908, og belegget var nå redusert til 800.

Nakne vegger, stengte dører

— I den avdelingen vi besøkte, hadde det vært 200 klienter, og jeg begriper ikke hvordan de hadde fått plass, sier Gohli.

Nå var det bare et hundre. 20—30 på hvert soverom der sengene sto tett i tett uten andre møbler, ikke så mye som en skuff, og bare nakne vegger. Oppholdsrommene var ubeskrivelige. Det fantes ikke engang stoler nok til alle. Mange satt på gulvet. Dører og vinduer var lukket og luften var stinn. Utenfor var det fin sommerdag, men ingen klienter var å se ute. Denne institusjonen hadde 900 ansatte, altså flere enn antall klienter. Jeg så en håndfull av personalet. Hvor var alle de andre? Kanskje sto størstedelen bare på lønningslistene.

— Jeg fikk opplyst at svært få foreldre besøkte disse klientene. De orket simpelthen ikke.

— På sitt kontor hadde direktøren Jerusalems-erklæringen om de psykisk utviklingshemmedes rettigheter i ramme på veggen. Han ble pinlig berørt da jeg etterlyste erklæringens betydning for akkurat **den** institusjonen.

Foreldre-overvåking

— Hva med de amerikanske foreldreorganisasjonene?

— Mitt inntrykk etter et kort besøk er at de foreldreforeninger som drev egen omsorg, bare nådde ut til en liten prosent med meget gode

tilbud. Slike oppgaver tok all tid og alle krefter, og ingenting ble gjort for alle de andre. Hvis foreldrene derimot engasjerte seg i overvåkingsvirksomhet uten å ha egne tiltak, virket det som et press på myndighetene til å gjøre noe. Det er denne form for foreldrearbeid som synes å være mest effektivt, sier generalsekretær Gohli.

Vaskehjelp på vandring

Folkestyret gir seg ofte merkelige utslag — til forveksling ligner det da på byråkratiet. På årskonferansen i Sandefjord i oktober fikk deltakerne høre denne historien om en vaskehjelp på vandring ut og inn av de beslutningsdyktige styrer og råd i et av våre fylker.

Det var rengjøring på et daghjem for 12 psykisk utviklingshemmede elever det var snakk om. og styreformannen for daghjemmet fortalte:

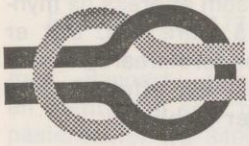
— Vaskehjelpen vår sa opp jobben, og da det viste seg vanskelig å skaffe ny med det samme, vedtok daghjemmets styre, i samråd med økonomisjefen for sentralhjemmet, å inngå kontrakt med et lokalt rengjøringsfirma, selvsagt med forbehold om fylkets godkjenning. Som prøveordning begynte da dette firmaet etter at vaskehjelpen sluttet, og i påvente av godkjenning fra fylket.

Saken ble oversendt sykehussjefen med nødvendige opplysninger, inkludert søknad om omdisponering av et par budsjettposter. Sykehussjefen ga sin tilråding overfor fylkets helse- og sosialstyre, og hans innstilling var slik styret for daghjemmet ønsket den.

I helse- og sosialstyret fremsettes et benkeforslag av en representant som ikke kjenner noe direkte til forholdene i kommunen der daghjemmet ligger, om at søknaden avslås. Argumentet var at en på grunn av stor arbeidsledighet blant enslige mødre ikke kunne la et rengjøringsfirma ta jobben.

Søknaden ble ikke innvilget. Noen begrunnelse er aldri gitt skriftlig, og vi måtte beklage overfor rengjøringsfirmaet at kontrakten ikke kunne settes ut i livet. Vi henvendte oss til arbeidskontoret og fikk en dame, men vi vet jo ikke hvor lenge hun blir i jobben. Dermed kan vi snart bli nødt til å gå på jakt etter vaskehjelp igjen — framfor å kunne ha en fast ordning med et stabilt firma, som jo også kan engasjere enslige mødre!

Senere har sykehussjefen skrevet til oss og sagt seg villig til å fremme saken på nytt dersom det er vanskelig å få stabil rengjøringshjelp.

LANDET RUNDT

Troms

Yrkesopplæring for elevene ved Trastad vil få ekstraordinært statstilskudd til driften. Fylket regner med et tilskudd på en kvart mill. kroner. Undervisningen omfatter ca. 30 elever.

Fylkesskolesjef Kvalvik i Troms sier at ansvarsforholdet mellom fylket og kommunen er uklart når det gjelder undervisning for psykisk utviklingshemmede. Generelt skal kommunen ha ansvar for grunnskoleundervisning, mens fylket skal overta videregående opplæring. Den støtte fylket hittil har fått fra staten, har vært for knapp til at fylket har kunnet overta driften av yrkesopplæringen på Trastad.

Nordland

Kommunestyret i Vefsn har enstemmig vedtatt at institusjonen for psykisk utviklingshemmede som bygges på Skjervengan, skal hete Skjervengan skole. Under en interessant debatt om den riktige betegnelse på institusjonen ble det fremholdt at skole var det riktige fordi det gjaldt elever som skal ha livslang læring. Noen mente at skole alene ikke var dekkende, det var tross alt en helseinstitusjon som går under fylkets helsevern.

Det ble også advart mot å kalle institusjonen daghjem. Hvis elevene skulle fortsette i yrkesskole, måtte de da være nødt til å legge fram vitnemål fra et daghjem? Som argument mot å bruke skole ble nevnt hensynet til at det skulle bo voksne i institusjonen. Skal de bo på skole hele sitt voksne liv? Det ble også foreslått å holde elevboligene og undervisningsrommene adskilt og gi boligene ordinært gatenavn og nummer som elevenes bostedsadresse.

Vensmoen har fått et lån på 2,6 mill. kroner i Kommunalbanken til utbygging og standardheving av hjemmet, bl.a. fire nye paviljonger, nytt veksthusanlegg og vedlikeholdsverksted.

Nord-Trøndelag

Formannskapet i Namsos har vedtatt å reservere en tomt for vernet bedrift på kommunens industriområde på Spillum.

Postsparebanken har innvilget stiftelsen Høgtun i Sjørdal et lån på en mill. kroner til bygging av Fossliåsen skole for psykisk utviklingshemmede. Skolen vil gi plass for 24 elever, og skole/arbeidsstue/vernet industri for 57 klienter.

Nord-Trøndelag fylkeslag av Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede har på nytt søkt Nord-Trøndelag fylke om støtte til driften. Dessverre sier fylkesrådmannen i sin innstilling at han ikke

kan se at det foreligger nye avgjørende momenter i saken og at søknaden om tilskudd på 70000 kroner derfor ikke kan imøtekommes.

Sør-Trøndelag

Trondhjem Røde Kors Barnehjelp har siden 1973 drevet vernet verksted for psykisk utviklingshemmede i Ila — som en fortsettelse av arbeidet på Vidarheim skole og daghjem. Elevene fra Vidarheim kan gå over i de vernede verksteder når de er 18 år. Treningsverkstedet i Ila er et av de få ettervernstilbud som finnes i Trondheim. De 16 unge i verkstedet får også 7—10 timers teoretisk opplæring samt kroppsøving og svømmeundervisning.

Trondheim kommune har gitt tomt i Brundalen til avlastningshjem for psykisk utviklingshemmede. Lions Club Trondheim/Strinda går sterkt inn for oppgaven og har sikret startkapital. «Hestens dag» som ble arrangert på Leangen Travbane, var et ledd i klubbens arbeid for hjemmet.

Trondheim foreldreforening for psykisk utviklingshemmede har søkt kommunens avdeling for helsevern og sosial omsorg om 20 000 kroner til støtte til ferieopphold for ungdom. Det var fra først av ikke dekningsmuligheter for å imøtekomme søknaden, men saken ble løst delvis ved tilskudd fra et fond, og resten fra formannskapets bevilgning til avlastningshjelp for hjemmene i helgene.

Møre og Romsdal

Byggingen av daghjemmet for psykisk utviklingshemmede på Skodje i Ørskog er i full gang, og hjemmet vil stå ferdig i mai neste år. Det er kostnadsberegnet til 1,8 millioner kroner og skal kunne ta i mot 24 småbarn. Daghjemmet er allerede på det meste fulltegnet. Personalet er beregnet å bli på 12 personer.

Planen om vernehjelpepleierskole ved Hellandheier godkjent av sosialdepartementet. Skolen skal bruke midlertidige lokaler inntil den permanente skolebygningen blir ferdig neste høst. Det blir 10 elever dette første skoleåret.

Av planen om spesialpedagogiske tiltak i Møre og Romsdal går det fram at det tilsammen er 667 funksjonshemmede barn i grunnskolen. Av dem er 390 psykisk utviklingshemmet, 44 er fysisk funksjonshemmet, 58 er hjerneskadede og epileptiske barn, 11 blinde og svaksynte, 66 døve eller tunghørte og 52 som er sosialt og følelsesmessig funksjonshemmet.

Av førskolebarn har man registrert 218 som kommer inn under betegnelsen funksjonshemmet. 83 er psykisk utviklingshemmet, 15 15 fysisk, 19 hjerneskadde eller epileptiske, 11 blinde eller svaksynte, 27 døve eller tunghørte, og 10 sosialt eller følelsesmessig funksjonshemmet.

Sogn og Fjordane

Vågsøy kommunestyre har stilt skoletomt med lekearealer til disposisjon ved Maurstad gamle skole til bygging av daghjem for psykisk utviklingshemmede. Daghjemmet skal dekke behovet for

Vågsøy, Selje og deler av Bremanger.

Sogn og Fjordane har fått 32 av de 500 nye stillingene i helsesektoren. 14 av dem går til psykiatriske sykehus og institusjoner for psykisk utviklingshemmede.

Rogaland

I samarbeid med vernepleierskolen på Nærlandheimen startet Landeskogen i oktober en hjelpepleierklasse for ansatte i institusjonen, som et ledd i den interne opplæring. Den vesentlige del av den praktiske og teoretiske opplæring skal foregå ved Landeskogen.

Aust- og Vest-Agder

Landeskogen er i gang med nedtrapping av klientellet fra 140 til ca. 90, opplyser bestyrer Arnodd Stapnes til «Rapport». I takt med nedtrappingen vil det foregå en ombygging/modernisering av hovedbygget, hvor tre avdelinger gjøres om til seks avdelinger med enmanns og to-manns hybler. Parallelt med dette foregår det ombygging av to større funksjonærboliger, som hver skal gi plass til ni klienter.

Hele ombyggingen er kostnadsberegnet til 850 000 kroner, som er bevilget av sosialdepartementet i forbindelse med de ekstraordinære tiltak. Landeskogen har videre planer om ombygging av økonomifløyen inne til godkjenning. Dette byggetrinn vil imøtekomme et stort behov for arealer til variert aktivitet og sysselsetting.

Ellengård ved Arendal har feiret 10 årsjubileum. Randi Boe var den første styreformann og har mye av æren for at institusjonen i dag er blitt det den er. Det høyeste ønske er nå et avlastningsinternat som det er stort behov for. Helseplanen for Aust-Agder åpner mulighet for et slikt hjem, men det er ikke bestemt hvor det skal ligge.

Planene blir lagt for en bedrift for psykisk utviklingshemmede i Kristiansand. En interessegruppe av foreldre til funksjonshemmede barn, styret for Kongsbo og Agderavdelingen av Norsk spesiallærerlag arbeider med oppgaven og har søkt om at det blir avsatt tomt til formålet i Slettheiveien 43.

Tromøy formannskap har vedtatt å betale 10 000 kroner til planleggingsarbeidet for spesialskolen for evneveike i Aust-Agder; Vestre distrikt. Formannskapet har videre bevilget 500 kroner som tilskudd til Aust-Agder fylkeslag av Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede. Av fylkesutvalget har foreldrenes fylkeslag fått 3000 kroner til et foreldrekurs i høst. Kurset koster i alt 12 000 kroner.

Buskerud

Treningsskolen for psykisk utviklingshemmede barn i Kongsberg er flyttet inn i sitt flunkende nye bygg på Raumyr. Det er Støttelaget for åndssvake i Kongsberg som sammen med Lions klubb eier skolebygget. 20 elever fra fem-seks opp til 20 år skal ha sin skolegang her første året. De kommer fra Kongsberg-distriktet og Øvre Eiker. Skolen kan øke elevtallet til 30. Gaver som har strømmet

inn fra alle kanter, blir brukt til anskaffelser som ikke kom inn på «lånekvoten» — bl.a. svømmebasseng, musikkrom og frisørsalong. I aktivitetsfløyen er det blitt et rommelig verksted for forskjellige aktiviteter.

Fylkesutvalget i Buskerud har oppnevnt en plankomité for utbygging av Gyrihaugen åndssvakehjem i Hol. Hjemmet drives av hallingdalskommunene og er godkjent for 25 voksne kvinner. Den foreslåtte utbygging tar ikke sikte på å øke pasienttallet, men å bedre boligforholdene og gi bedre plass til fritidssysler for klientene.

Vestfold

Eikholt pleiehjem for psykisk utviklingshemmede i Andebu ble i sommer overdratt til Solbø og Fossnes sentralhjem av eieren Gudrun Prestbøen. Hjemmet er i de senere år bygget ut til å bli et moderne og praktisk hjem for 17 klienter. Man kan neppe tenke seg vakrere omgivelser for et slikt hjem. Det er svømmebasseng i en stor hage til glede for klientene. Navnet på hjemmet er nå Eikholt hjem for psykisk utviklingshemmede.

Borre skolestyre har søkt om i alt 1444 tilleggstimer for 10 elever som trenger spesialpedagogisk hjelp. Videre har skolestyret søkt om 418 tilleggstimer til spesielt opplegg for psykotisk elev som dette skoleåret skal gå i gruppe ved Jareteigen skole i Sem.

Fylkeslege John W. Syse sa i en tale på konferansen for Samordningsrådets institusjonsutvalg i Sandefjord i oktober at Vestfold i de siste fem-seks årene absolutt hadde prioritert utbyggingen av helsevernet for psykisk utviklingshemmede. Det gjenstår ikke mye før utbyggingen av Fossnes og Solbø sentralhjem er ferdig, og vi setter store forhåpninger til foreldresamarbeidet i fylket, sa Syse. Fylkeslegen opplyste at utredningen om helsevernet i Vestfold er kommet ut i bokform. Gode bomuligheter og egnede arbeidsplasser er de to oppgavene som fremfor alt må prioriteres, mente fylkeslege Syse.

Oppland

Et tilbygg ved Gaukom arbeidshjem skal gi plass for 15 daghjemsklienter. Dette er planlagt som en midlertidig løsning inntil Gjøvik og Toten-området kan få et regionhjem, forhåpentlig i 1980.

Antall institusjoner med egne skoleavdelinger for psykisk utviklingshemmede har økt i Oppland dette skoleåret. I tillegg vil Oppland fylkeskommune i de nærmeste år bygge fem-seks regionhjem for psykisk utviklingshemmede med skoleavdelinger.

En av klientene ved Åkershagan, Guri Aarstad, har gitt 75 000 kroner, en arv fra hennes foreldre, til institusjonens feriehjem Rasen i Vallset. Pengene skal brukes til å pusse opp en av bygningene på feriehjemmet — og naturlig nok har huset fått navnet Guristua.

Lundene hjem for psykisk utviklingshemmede i Aurdal fikk for en tid siden besøk av en 81 år gammel dame fra Bergen. Hennes datter hadde vært pasient ved hjemmet for en del år siden, og nå ville hun

vise sin takknemlighet i form av en gave på 10 000 kroner, som skulle brukes til beste for pasientene. Det ble kjøpt to islandshester for gaven, og hva kunne vel blitt til større glede for pasientene enn de vakre og omgjengelige dyrene. Den ene av hestene har føll, og den ble selvfølgelig alles yndling.

Hedmark

Litun på Tynset er nå i full drift. 10 ungdommer bor på hjemmet, mens andre reiser til og fra. Til hjemmet hører også en egen førskole med tre fastboende barn og to som kommer daglig.

Nord-Odal skolestyre har etter innstilling fra pedagogisk psykologisk veiledningstjeneste vedtatt å utvide klassedeling ved Evjebakken. Undervisningstallet for dette skoleåret er satt til 75 timer i uken med tre lærerstillinger. Skolestyret har godkjent leie av fire rom og svømmebasseng ved Evjebakken.

Akershus

Daginstitusjonen for psykisk utviklingshemmede barn på Bjørkelangen vil sannsynligvis komme i drift i løpet av våren 1977. Foreløpig gjenstår det fra fylkets side å godkjenne driftsopplegget. Det er meningen at det nåværende legesentret skal gi lokaler til daghjemmet forutsatt at legesentret flyttes til rådhuset. Daghjemmet er planlagt for inntil 12 barn og skal dekke behovet for Aurskog—Høland og delvis Rømskog. Fylket dekker utgiftene til drift av daghjemmet, som i første omgang bare skal ha åtte barn.

I Bærum har ordføreren Willy Greiner gått inn for å få et avlastningshjem og andre avlastningstilbud for familier med psykisk utviklingshemmede. Et avlastningshjem integrert i den vanlige boligmasse er trolig den beste løsning.

Ved Emma Hjorths Hjem skal 21 nyutdannede vernepleiere i høst ta igjen de 7 ukene de streiket i fjor. Skolestreiken vil bli erstattet trolig med arbeid i avdelingen.

Østfold

Hjelpeundervisningen i Aremark fortsetter dette skoleåret. Tre psykisk utviklingshemmede ved Gladheim tilsynshjem har fått undervisning, og dessuten har en elev hatt fem uketimer i norsk. Timelæreren ble ansatt for det nye skoleåret med leseplikt på inntil 18 uketimer.

I Marker er ansatt en timelærer for psykisk utviklingshemmede. Skolestyret søkte om 28 uketimer, men skoledirektøren godkjente bare 22 timer.

Østfold fylkeslag av Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede er av fylkesutvalget gitt en bevilgning på 10 000 kroner.

Oslo

Oslo kommune har kjøpt Solhaug sykehjem i Ski for 1 570 000 kroner. Hjemmet skal administreres under Nordre Åsen sentralinstitusjon. Støttelaget for Åndssvake i Oslo har lenge arbeidet intenst for å få et pensjonat for kortere eller lengre opphold f.eks. for klienter som mister sitt hjem når pårørende faller fra. Støttelaget har påtatt seg å betale 50 000 kroner for utstyr ved hjemmet. K. B.

Dagligvarer i det beste utvalg
SØRLIS MATSENTER
Drøbak - Vannverksvn. 4 - Tlf. 93 01 69

Det finnes alltid en båt eller motor for Deres behov hos
ODDEN BÅTSLIPP A/S
1403 Neset i Bonnefjorden
Telefon (02) 86 07 65

SCANDIA SHIP-SERVICE
Inneh.: Thore B. Danielsen
MEK. VERKSTED
Rykene, telefon 35 205
Grimstad, telefon 40 095 - 40 088

SIVERTSEN FARGEHANDEL
6390 Vestnes — Telefon 80 150
Gulvbelegg — Tapeter

JOHN KJØLERBAKKEN
Tømmermester - Maskinentreprenør
Wærnsgt. 8 — Halden — Telefon 82 657

HELGE DUE A/S
Verktøy-forretning
Violgt. 10 — Halden — Telefon 81 336

MØRETANK A/S
Varmtvannsberedere
Telefon 82 825 — 6395 REKDAL

ROBERT VARPE TREVAREFABRIKK
Smidsrødvn. 87 - Tønsberg - Tlf. 21 345

A/S EKSAKT MASKINVERKSTED
2312 Ottestad — Telefon (065) 24 898

H. ANDRESEN
Blikkenslagermester
Telefoner 53 274 - 67 387 — Sarpsborg

ERLING HANGREY
Urmaker — Alt i Ur
Torget 2 — 3250 LARVIK — Tlf. 81 743

BOSS INDUSTRI
Mek. Verksted
Vågsbygd - Tlf. Kristiansand S. 11 795

OTTO E. ANONSEN
Blikkenslagermester
Bakbanken, Halden — Telefon 83 439
Byens største utvalg i Plastmo Takrenner og utstyr

BORRE SERVICE-SENTER
Bensin - Olje - Service
3195 Borre — Telefon 81 361

MIN GULLSMEDFORRETNING
finner De i Wesselgården i Asker sentrum.
Velkommen til et besøk i en hyggelig forretning. Reparasjoner utføres.
ASKER GULL OG SØLV
Gullsmed Fr. Claudi — Tlf. 78 10 84

SVEN MARTINSEN
Alt i Markiser - Persienner og Rullegardiner
Tlf. 53 556 - Vinkelvn. 5, Lande - Sarpsborg

Jakobsens Fysikalske Institutt
Sarpsborg — Telefon 57 301

GUNNAR LENSBERG A/S
(Tidl. Andersen & Lensberg)
Tlf. 29 213 - 29 243 — 3170 SEM
Alt i graving — Opplessing og transport
Eget pukkverk

KINGSRØD TRANSPORT A/S
LANGTRANSPORT INN- og UTLAND
Telex 19317 - Sarpsborg - Tlf. 56 550

SØGAARD VARETREKK
Postboks 55 — 3109 Lofts-Eik
Telefon Tønsberg 16 011

BRUK SPESIALISTEN!
All slags sandblåsing av glass, møbler og metaller — 25 års erfaring
TRYGVE ORFJELL
Normannsgt. 31. - Oslo - Tlf. 68 45 70

ASKIM GJESTGIVERI
Kafeteria - Restaurant — Øl - Vin
Pene værelser — Varmt og kaldt vann
1800 Askim — Tlf. 88 27 25

E 6 CARAVAN SENTER A/S
ved Busstorvet
Alt i camping og fritidsutstyr
1700 Sarpsborg — Telefon 56 354

IVAR KVISTAD
Murmester
Verdal — Telefon 78 394

TERMOSTATER
MÅLEAPPARATER
REGISTRERPAPIR
SOLBERG & ANDERSEN A/S
Brynsveien 5 - OSLO 6 - Tlf. 19 10 00

PELLE's VERKSTED A/S
Kilen 17 — Tønsberg — Telefon 12 985
Alt i Husholdningsservice

BTB SENTERET
Verdal — Telefon 78 960
Lada - Moskvitsch - Campingvogner

TORØD DAGLIGVARE
Kjeld Hansen
Ass. Landhandel
Torød — Telefon Tønsberg 22 360

HENNING FARVEHANDEL A/S
Vi har malingen og tapeten som De trenger
St. Mariegt. 121 - Sarpsborg - Tlf. 55 660

ØKONOM MAT-CENTER
Tormod Femtehjel
Alt i Dagligvarer
Krusesgt. 41 - SARPSBORG - Tlf. 53 118

MELLEMSTRANDS TREVAREINDUSTRI
MØBELPRODUKSJON
Vigrestad — Jæren
Telefon Vigrestad 87 130

Tidens møbler...
KRISTIAN HØLLAND
MØBELFORRETNING
Telefon 61 613 — 4300 Sandnes

ROLF GROTH
Kjøtt og Pølsevarer
N. Bankegt. 6 — Telefon 1615
Halden

LARS T. VIGRE
SKOTØYFORRETNING
Sandnes — Tlf. 61 282

SALVE GAUSLÅ
Aut. Entreprenørforretning
4800 Arendal — Telefon 25 510
Spesialitet: **Brønnboring**

CASCO SKOFABRIKK A/S
Postboks 102, Halden - Tlf. (031) 84 430
Spesialitet: **Moccasinsydde sko - Cosy tøfler - Alt i ekte skinn**

BERG HANDEL
Alt i dagligvarer
Berg st. — Telefon 95 203

Arendals Fysikalske Institutt
Telefon 21 038 — Arendal

ROLF PERSSON - PØLSEMAKERI
1640 RÅDE — Telefon (032) 74 054
Leverandør av alle kategorier slakt ferdig partert etter ønske
PØLSER — PÅLEGG

RADIO OG TV-TEKNIKK A/S
Telefon 22 897 — 4800 Arendal

RUDI'S BAKERI
Alt i Brød og Kaker
4800 Arendal — Telefon 21 244

AAGE BREKKE
Ur og Optikk
4800 Arendal — Telefon 22 595

Ta meget — Betal lite
ARENDAL TEKSTILHUS
Telefon 24 778

OTTO JOHANSEN A/S
Alt i Herre- og Ungdomsklær
Arendal — Telefon 21 122

VICTORIA HOTELL
6900 FLORØ

BILREK.
Bjørn Rist & Co.
Telefon 1 574 - Kirkenes
Telegr.adr.: «Bilrek»
Opel - G.M.C. - Bedford - Vauxhall Chevrolet
Oljer - Bensin - Bilgummi - Rekvisita
Forsikring

LANDS GJENSIDIGE BRANDKASSE
2870 DOKKA
Telefon 154

L. HVIDING
Likkistefabrikk
Stavanger - Telefon 28 772 - 36 479
Begravelsesbyrå Telefon 28 772
Privat telefon 36 758

AKTIESELSKAPET AUTO
Bilforretning
Audi- & Volkswagenforhandler
Lillehammer — Sentralbord 51 606

LYDPOTTE-SERVICE
O. Ingebrigtsen & Sønn
Elsero — Bergen — Telefon 25 66 74
Vårt rasjonelle opplegg gir Dem gunstigere priser. — Montering - Utskifting kan foretas mens De venter. — Vennligst konferer oss pr. telefon for timeavtale.

A/S OPPLANDSKE BYGG OG TRELAST
Alt i Trelast og Byggeartikler
Sagveien 1 - HAMAR - Sentralb. 21 533

AAS KAFETERIA - KIOSK
v/riksv 10 (Drammen—Kongsberg)
38 km fra Drammen, 3,5 km fra Kongsberg
Småretter - Smørbrød - Kaffe - Camping
Anledning til fiske — Tlf. Kongsberg 1142

Besøk
BOLLA KONDITORI
Skagen 14 — Stavanger — Tlf. 20 895

Bruk teppeunderlag
Vi har underlaget - Konkurrerende priser
Be om tilbud
A/S FJELLSÅ FILTFABRIKK
4401 Flekkefjord — Tlf. (043) 22 538

LARS GRØNVOLD
Byggmester & Entreprenørforretning
Lillehammer — Sentralbord 51 636

THORBJØRN TRONERUD
Aut. Rørleggerfirma
Egersund — Telefon 91 216

E. SOLBERG & CO. A/S
Råde - Telefon Moss 74 191
Alt i Jern- og Bygningsartikler

TH. GABRIELSEN
Transport — Spedisjon
Flekkefjord — Telefon 22 569

RAGNVALD TRYTI
Murmester
Sædalsveien 117 - 5044 Nattland
Telefon (05) 27 34 82
Nybygg — Reparasjoner — Vedlikehold

GUNDERSENS KAFFE
Byens beste
E. GUNDERSEN
2200 Kongsvinger

— Elias Hansen —
TEXACO BENSIN & SERVICE
Ørebekk, 1620 Gressvik - Tlf. (031) 27 551
VELKOMMEN INNOM
Full service - Rekvisita - Kioskvarer
Bilgummi

KOPERVIK RØRHANDEL
Rør- og Sanitærartikler
Aut. rørleggermester
Kopervik — Telefon 50 375

PHILIP HAUGE
AKSJESELSKAP
Elektroteknisk fabrikk
Nesttun pr. Bergen - Telefon (05) 27 33 54

Kongsvinger Transport & Spedisjon
Transport i inn- og utland
Kongsvinger — Sentralbord (066) 15 466

SKOTTERUD GJESTGIVERI
P. O. Bakke
Skotterud — Telefon 35 309
Kafeteria

Ved besøk i TVEDESTRAND
anbefales min kafé
Trygve Arentsen & Co.
Bakeri og Konditori

Gullsmed
EILIF RYDENG
9300 Finnsnes — Tlf. 18
Fører alt i premier

GLASSMESTER SVERRE SALTVEDT
Alt i glass
Haugesund — Tlf. 24 286
SALTVEDT GLASS
Kopervik

REIDAR F. CHRISTENSEN
BAKERI & KONDITORI
Gressvik **Telefon 27 202**
Utsalg: Brogt. 17 Telefon 12 657

LANDBRUKSSERVICE
Brugt. 18 - Mandal - Tlf. 62 042
ZETOR TRAKTORER
Redskap for landbruk og anlegg

INDUMONT A/S
Mek. Verksted — Industriservice
Jernbanealléen 27 - 3200 SANDEFJORD
Telefon 64 195

MATSENTERET A/S
Alt i dagligvarer
Sandefjord

SANDAR BILLAKKERING
Haukerød
Sandefjord — Telefon 75 266

BLI-KO A/S
Blikk- og Kobberslagerverksted
Stavanger — Telefon 78 162

MAGNOR SMIE OG
LANDBRUKSVERKSTED A/S
Magnor — Telefon Kongsvinger 37 147

Fotograf
STRAND
Kongsberg

KONGSBERG
I nye moderne lokaler i byens sentrum finner De banken vår
Vi ser fram til Deres besøk
Hilsen
SANDSVÆR SPAREBANK

SVERRE BRODAHL
SPORT - CAMPING - FISKEUTSTYR
SKI - VÅPEN
Stabellsgt. 13 - Hønefoss - Tlf. 22 888

STEIN IVAR PEDERSEN
Ur - Optikk
Egersund — Telefon 91 507

BRØDR. BALSTAD & CO.
Møbelforretning
Strandvn. 25 A — Telefon 24 198
Trondheim
Avd. STJØRDAL: Tlf. 95 520 - 95 378

KR. GÜNTHERS EFTF.
Blikkenslager
Spesialverksted for rustfritt stål
Moss — Telefon 52 049

SYVERS EFTF.
Per Wennersten
Alt i Dagligvarer
Ekholdtvn. 35 - Tlf. 57 289 - 1500 Moss

NILS VIKEN
Nygard st. pr. Gjøvik
Assortert forretning

VESTFOLD FERDIGBETONG A/S
Inneh.: A. Rui
Ferdigbetong i alle kvaliteter
Tønsberg Telefon 13 927
Sandefjord Telefon 67 202

FINN HUNSTAD
Polsevarer en gross
Dronningensgt. 11 A - MOSS - Tlf. 55 931

A. H. EIDAL
Moderne møbler — Radio — TV
Nesbyen

VENNESLA FYSIKALSKE INSTITUTT
Inneh.: Fysioterapeut Svein Haugland
Vennesla — Telefon 55 201

A/S TRONDHJEMS PAPIR- & PAPFABRIK
Trondheim — Telefon 20 706

ARTHUR M. SPERRE
Agentur — Kommisjon
Kirkegt. 25 - Telefon 21 032 - Ålesund

NILS O. RØINÅS A/S
Aut. MAZDA-forhandler
4701 VENNESLA - Sentralbord 55 644

BØRGE UNDHEIM
Hønseri
BRYNE — Telefon 84 355
Bankforbindelse: Time Sparebank
Postgiro 6 66 61

EIDSBERG SPAREBANK
Opprettet 1848
Heggin, 1850 Mysen — Tlf. 89 12 16

PER J. SKJERVAGEN
Gullsmed
7460 RØROS
Alt i premier

ANDERSSONS GARTNERI
Tlf. 19 325 - 7053 Ranheim
BLOMSTERHJØRNET
Håkon Jarlsgt. 2 - Tlf. 25 348 - 7000 Trondh.
Alt i blomster og dekorasjoner

A/L INNHERREDSMEIERIET
Levanger — Telefon 81 300

VATNE LENESTOLFABRIKK
Telefon 25 - Vatne

SIVILINGENIØR
OLE HELMER SJO
M.N.I.F. — M.R.I.F
Rådgivende ingeniører i byggeteknikk
Bryne — Telefon 81 568

Besøk
HALDEN MØBELFORRETNING
ALT I MØBLER
Repslagergt. 19 (tidl. Dovre Skofabrikk)
Halden — Telefon 82 534

AREMARK SERVICESENTER
Inneh.: Øistein og Eilert Nordgård
Aremark — Telefon 99 206

SANDNES MARKISEFABRIKK
MARKISER — PERSIENNER
Ganddal — Telefon (045) 73 294

REALF GRØDEM
Transportforretning - Entreprenørforretning
Maskinstasjon - Grustak
Bryne — Tlf. 82 114 - 88 711 - 81 753

NOREMA A/S
Sentralbord 25 090 — Vangsveien 100
2300 HAMAR

KIRKEGATENS KJØTTHANDEL
Alt i Kjøtt — Flesk — Pølser
Kirkegt. 55 — Ålesund — Tlf. 24 268

Vi påtar oss alle sorter underlag og asfalteringsarbeider
TROMS ASFALT A/S
Skattøra - 9000 Tromsø - Tlf. 89 635

SUND AUTO A/S
Telefon 25 545 — Ålesund

Greåker Glass- og Rammeforretning
Inneh.: Erling Jensen
Utfører alt i glassarbeide
Greåker — Tlf. 61 523

TVETERS BARNEKLÆR
Storgt. 7 - Kongsvinger - Tlf. 14 3 22
Vi selger kvalitetsvarer fra 0 til 12 år
Distriktets største utvalg

★
Vi leverer også
HYDRAULISKE
vripropelleranlegg
A/S HEIMDALMOTOR
Molde — Tlf. 52 155
★

KARL JOHANSGATENS BENSINSTASJON
Bensin - Oljer - Service
Sarpsborg — Telefon 53 506

LARS SØLAND & SØNNER A/S
Trevarefabrikk — Byggeforretning
Bygningsartikler
Lisleby. Tlf. Fredrikstad 17 257

MALERMESTER
JOH. BAKKELI
(Inneh. malermester Sverre Bakkeli)
Bygnings-, skips- og skilt-maling
Tapetsering — Gulvbelegg
Etabl. 1914 — Telefon 62 166
— HARSTAD —
Distriktets største forretning i bransjen
Egen farvehandel

TO-TAKTSERVICE A/S
Salg og Service av
Evinrude utenbordsmotorer
Askeladden Plastbåter
Pankovn. 6 — Ørebekk — Tlf. 27 633

Velkommen til
RISUM SERVICESENTER
Inneh.: Arne Høibø
Vask - Olje - Smøring - Rekvisita
Halden — Telefon 84 496

TORVALD SÆTRE
ELEKTROINGENIØR
Strandvn. 10 — tlf. 26 1920
5031 Laksevåg

Jernkonstruksjoner - Oljefyringstanker
Dører og Porter - Trykktanker
Cyklonanlegg
EINAR ØGREY
Mek. Verksted
Vågsbygd - 4600 Kr.sand S. 1 Tlf. 12325

VERFTETS HANDEL
Alt i Dagligvarer
N. Fuglset — Molde — Telefon 51 471

EGIL TØSSEBRO
Byggmester
Øvre Kolstien 34 — Telefon 28 07 97
5030 Landås — Bergen

HANS HAGEN
Mekanisk Verksted
Nye Teglverksvei 19 - 4600 Kristiansand S.
Postboks 1055 — Telefon 24 4 38 - 15 6 25
Postgiro 30 61 96
Bankgiro 9405.05.21367

FISKSENTRALEN A/S
Telefon 50 454 — Prosgrunn

Benytt - B.P. SERVICE
Innehaver: Asle Vedal
Bensin - Olje - Smøring - Vask
Larvik — Telefon 84 877

TEAM ELECTRIC A/S
Telefon 51 350 — Porsgrunn

KRISTIANSUND SERVICESENTER
Bensin — Olje — Service
Avis Bilutleie — Polar Campingvogner
Kristiansund N. — Telefon 74 293

ARNE LANGELAND & CO.
Spesialforretning i Radio/TV
6010 Spjelkavik — Telefon 40 052

A/S BYGGTEKNIKK
Kjøbmannsgt. 8 — Sentralbord 20 080
Trondheim

MØBLER OG BÅTINNREDNING
Vi utfører innredning på alle typer båter
Storveien 25 - Tlf. 27 180 - Gressvik

KLOSTER ELVERHØY
ENTREPRENØRFORRETNING
2300 Hamar

Besøk
ELVINE KAFETERIA
Marvikveien 2 b - 4600 KRISTIANSAND S
Telefon 26 880
Assortert middagsmeny
Hjemmeservering — Lokalutleie

SANDSJE MEK. VERKSTED
Inneh.: Skorge og Kleppan
3160 STOKKE — Telefon 36 340
Fabrikasjon av:
Trebearbeidingsmasker og Verktøy

Benytt
SHELL BENSINSTASJON
Inneh.: K. Langeland & Co.
V. Strandgt. - 4600 Kristiansand S.
Telefon 22 767
Bensin - Service - Olje

T. LARSEN & SØNN
Blikkenslagermestre
Ventilasjonsentreprenør
6010 SPJELKAVIK — Telefon (071) 41 295

MELØEN MEK. VERKSTED
Kristiansund N. — Tlf. 71 838
Monteringer og Motorreparasjoner

MØBELBRYGGA A/S
Alt i Møbler og Utstyr
Kristiansund N. - Telefon 78 097

BOWLERS STEAK HOUSE
Kirkegt. 7, Kristiansand S. - Tlf. 29 009
Godt spisested!

FINN MALTERUD
Gjøvik — Telefon 72 125
Volvo-forhandler

SENTRUM BILLAKKERING A/S
Førsteklasses fagarbeide
Kreftingsgt. 46 — Drammen
Telefoner 83 70 09 - 83 71 12

A/S TRE OG FLIS
Alt i Gulvbelegg — Parkett
Blomsterdalen — Telefon 76 674

HAUGESUND BLOKKFABRIKK OG GRUSSENTER A/S
Telefoner 27 814 - 22 384
Rossebø — 5500 Haugesund

Larsen Freseverktøy
K. LARSEN A/S — Verktøyfabrikk
Stokke — Telefon 86

Framnes Grillkiosk
Telefon 61 891 - Sandefjord
Skjellhuset Grillbar
Telefon 70 160 - Sandefjord
Karl Hem & Co.
Kylling - Hamburgere - Koteletter - Ships
Pølser - Mineralvann etc. - Tobakk

TEIGENS MASKINFORRETNING
Landbruksforretning - Reservedeler
Steinkjer — Telefon 61 194

WILLY DREYER
Aut. Rørleggerforretning
Vann — Varme — Sanitær
Telefon 62 165 — Sandefjord

AGDER METALLVAREFABRIKK
Stenklev, Arendal — Tlf. 21 227

For god — nvbrent kaffe
Legg veien om
KAFFESPESIALEN
Storgaten 11 - Sandefjord - Tlf. 62 555
Husk kaffe-automaten
Den står til tjeneste døgnet rundt

A/S STOKKE PUKKVERK
Stokke — Tlf. 327
Pukk - Singel - Veigrus

GRILLEN
Kafeteria - Friluftsservering
Selskapslokaler
Telefon HOLMESTRAND 51 460
Rådhusgt. 11

AASMUND SOLLID
Tømmermester og Entreprenørforretning
Administrasjon — 9250 Bardu
Postboks 220 — Telefon 168

Avd. Ofoten—Ankenesstrand, Teknisk avd.
Telefon Narvik 56 296

Avd. Tromsø, Fergevn. 4, telefon 98 381
Bankforbindelse:
Bardu Sparebank
Narvik Handelsbank A/S
Postgiro 8 54 54

EINAR BRÅTHEN
Alt i kjøtt - Pålegg og Pølsevarer
Selbak Torg — Telefon 14 103
1650 Sellebakk

MØBLER & LYS A/S
Alt i Møbler og Lamper
Sellebakk — Tlf. 14 341

JOHAN SANENGEN A/S
Glassmesterverksted — Glass-sliperi
Thorbjørnsensgt. 17
Tlf. 12 501 — Fredrikstad

STAVANGER RØKERI
Stavanger — Telefon 23 584

STÅL & BETONG
Mek. Verksted
Telefon 14 690 - Privat 16 197
Sorgenfri — 1650 Sellebakk

SPORTSGRILLEN
Per R. Berg
Egen spisekrok — Snackbar
Middagsservering
Hokksund — Telefon 85 19 15

TORBJØRN GRANDE
Byggmester
Verdal — Telefon 78 612
Privat Steinkjer 43 158

HOTELL KRONEN
Lillehammer - Telefon 51 600
Dronningensgt. 5-7 — Telefon 62 286

SKAL DE KJØPE
SOVEROMSMØBLAR?
Sjå då først våre modeller.
Desse er Stilfulle - Prydfulle og Praktiske
Skogen Møbelfabrikk A/S
Rødland — Tlf. Velandsnes 60 b

KRÅKERØY SUPER A/S
(Kråkerøysenteret) — 12 085
Dagligvarer for ethvert behov - Kjøttvarer
- Fisk og delikatesser - Ukentlige tilbud
God parkering med plass til mange biler
Velkommen inn!

ARNOLD ANDREASSEN
Murmester
7800 NAMSOS — Telefon 72 257

EVENSEN & EVENSEN
Aut. Entreprenørforretning
ALT I MUR - TRE - BETONG
Tlf. 52 147 — Lillehammer

KARL HOLM
Slakter og Pølsemakerforretning
Arendal — Tlf. 21 134

LØVSTRØM & NERLAND A/S
Herreekvipering
Folkets Hus - Telefon 25 704
Hamar

BERNHARD SLOTTEMO
Malerforretning
GULVBELEGG
Verdal — Tlf 78 382

ALF TORJUSSEN
Blikkenslagermester
Stensås terr. 6 - Tlf. 25 263 - Arendal

GARDINER — TEPPER
SVELLAND
Byens utstyrsmagasin
Haraldsgt. 140 - Haugesund - **Tlf. 21 222**

HARALD HALVORSEN
SKIPSMEKLER
5500 HAUGESUND

H. M. WRANGELL & CO. A/S
5500 HAUGESUND

BRØDR. MYRHAUGEN
Murmestere
Trones — Telefon 63 018
SANDNES

K. BJØRKEN
BAKERI og KONDITORI
7630 ÅSEN — Telefon (076) 86 174

A/s Drammens Motorverksted
BILVERKSTED
Drammen — Telefon 81 99 55

DRAMMENS SVEISEVERKSTED
Bjørnstjerne Bjørnsonsgt. 104 - Drammen
Telefon 81 91 90
ALT I SVEISEARBEID
Utleie av mobilkran

AUSTAD SUPERMARKED
Rolf Larsen
Drammen — Telefoner 81 85 95 - 81 85 96

Besøk
GRILLEN KAFETERIA
Ø. Storgt. 4—6 — Telefon 83 19 36
3000 DRAMMEN
Hjembakte kaker — God mat
Levering av snitter og koldtbord

ODD FELLOW
mottar sluttede selskaper — Brylluper
Bisettelser — Mottagelser etc.
Engene 6 - 3000 DRAMMEN - Tlf. 83 53 89

Ronsenprodukter i rikholdig utvalg får De hos
THV. ENDERUD & CO.
«Ronsensentret» Storgt. 1, Telefon 21 388
Hønefoss
Ellers alt i røkesaker, konfekt og lesestoff.
Distriktets eneste aut. Ronson-Service

LYSKILDEN
Alt i Belysning - Godt utvalg i Smijern
Torvgt. 3, Hønefoss - Telefon 21 110

IMA A/S
Industri og Marine Arbeid
Tlf. 64 322 - 67 183 — 3200 Sandefjord

Fevangs Anker Batteriservice
Alt i Batterier og Radiatorer
Sandefjord — Telefon 63 274

A/S UNITON
Alt i Maling og Lakker
Haugesund — Telefon 23 152

SKOTØYMAGASINET
Telefon 3076 — ÅRNES
Skotøy — Herreekvipering
Sportsartikler — Møbler

MOSJØEN SKOTØYMAGASIN
C. M. Havigsgt. 14 - Tlf. 70 251
ALT I SKOTØY
Mosjøen

EIVIND J ALHAUG
ENTREPRENØR
Hamar — Tlf. 22 954

BUSY SERVICE
Olje - Bensin - Service
Brygga - Hamar — Tlf. 25 931

HAFSLUND VULK A/S
Utfører banepålegging - Avbalansering
Omlegging - Reparasjoner
Isevn. 59 - Sarpsborg - Tlf. 67 452

LILLESTRØM KONFEKSJON
LILLESTRØM
HERRE-. GUTTE- og PIKEKLÆR

STÆRKEBYE TRYKK
Alt i trykksaker
3051 Mjøndalen - Tlf. Drammen 82 62 56

Glassmester REIDAR HESLER
Stasjonsveien 39 — Strømmen
Telefon 71 29 16
Kunst- og Bygningsglassmester

WOLD & HANSEN
Lerdalsgt. 21 - Strømmen
Telefon 71 22 67
Blikkenslageri - Alt i bygningsarbeide

KLAUS LANGSHOLDT
Aut. Rørleggerfirma
1700 Sarpsborg — Telefon **53 9 88**

STANGE ELEKTRISKE
Elektrisk forretning
Aut. Installatør
Telefon 31 614 — Stange

SVERRE MAGNUS GISET A/S
Optiker
Hamar — Tlf. 21 230

IVAR HJELLE
Byggmester
Volldalsberga 21 - Ålesund - Tlf. 25 816

De får mange tips ved en rundtur i vår forretning. — Gå innom
SIG. BERGERSEN
Nittedalsgt. 19, Lillestrøm, Tlf. 71 13 03
Glass - Stentøy - Kjøkkenutstyr -
Damevesker - Parfyme - Leketøy

BENDIXEN EN GROS
S. Bullsgt. 17 — Ålesund

LARS E. TENNØE
ASS. FORRETNING
6270 BRATTVÅG — Telefon 3

Fredrikstad — Tønsberg — Åsgårdstrand — Trondheim — Hamar
Steinkjer — Gjøvik — Ø. Halsen

BENYTT
Geo Selskapsmat
GEO VARESENTER
Åsgårdstrand - Telefon 81 004

OLAVSENS ELEKTRISKE
Aut. installatør
Fredrikstad — Telefon 15 275

A/S DANTHERM
Varmluftaggregater
Tønsberg — Telefon 12 121

HUMLEN INDUSTRI A/S
6020 Vegsund
Telefon Ålesund 41 360

Mange bauger fører til Fredrikstad
Linjeagenturer — Skipsmeglere
MØRCKS EFTERFØLGERE A/S
Fortolling — Spedisjon
Postboks 3 — 1601 Fredrikstad
Tlf. 15 800 - Telegr.adr.: «Just»

SVERRE BJERKELI
Alt i Kjøtt og Pølsevarer
Telefon 23 505 — 2300 HAMAR
Husk Pølsebua på Østre Torg

EINAR ØVERLI
TRELASTHANDLER
Hamar — Tlf. 23 692

PARK FOTO A/S
Inneh.: Kai Jensen
Alt i foto — Film
Fredrikstad — Telefon 11 901

REKKEVIK BRUK A/S
Listverkhøvleri
3260 Ø. HALSEN — Telefon 85 310

OSVALD HOLMEN A/S
AUT. RØRLEGGER — RØRHANDEL
Gjøvik — Sentralbord 72 200

FUGLEVIK MATSENTER A/S
Alt i Dagligvarer
Fredrikstad — Tlf. (032) 40 992

E. NORBOTTEN A/S
STEINKJER
Telefon sentralbord (077) 61 170

PARK KAFETERIA
Gjøvik — Telefon 71 237

GULVSENTERET
R. Hellenæs
Ø. Torvgt. - Gjøvik - Telefon 71 528

A/S SERVICE
Ålesund — Telefon 21 517
Radio — TV

AUDNA BRUK
Alt i trelast for nybygg og reparasjoner
Sør-Audnedal — Telefon 65 140

STAVANGER MALERVARE & UTSTYRSFORRETNING A/S
(Knudsen Rage)
4000 STAVANGER - Tlf.: 20 629 - 22 356

OSCAR VISTE & CO.
5700 VOSS — Telefon 11 054
KOBBER- og BLIKKENSLAGER
Nybygg og Reparasjoner

Hundhammer Eskefabrikk A/S
Konditoresker — Smørbrødesker
Trådstiftesker — Fittingesker
Meieriemballasje
Mariero — postadr. 4010 Stavanger
Hillevåg - Tlf. Stavanger 86 503, 90 385

HANS ROGNE A/S
6000 Ålesund — Tlf. (071) 21 453
ALT I MALERVARER

EINAR DANIELSEN A/S
Gullsmed
Keiser Wilhelmsgt. 25
Ålesund — Telefon 21 985

MÆLAND HØNSERIUTSTYR
5700 VOSS - Tlf. 12 173

RADIATORSERVICE A/S
Bergsagelvn. 12 - Telefon 35 680
Hillevåg — Stavanger

MADLAVEIENS SERVICESENTER
Magne Killingland & Co.
Det rette sted for den rette service
Madlavn. 26 - Telefon 22 688 - Stavanger

HJ. KVAM SNARKJØP
Alt i Dagligvarer
Telefoner 22 845 - 30 884
Fr. Nansensvn. 42 — Stavanger

PEDER BOLLESTAD
Byggmester- & Entreprenørforretning
Sandnes — Telefon 64 883

TJØSTHEIM & CO.
ENTREPRENØRFORRETNING
Spes.: Undervannsarbeide
Ø. Holmegt. 30 - Stavanger - Tlf. 29 237

OLAF SKRETTING
Bakeri — Konditori
Sandnes — Telefon 64 529

AUSTVOLL MØBELFABRIKK
Sandnes — Tlf. 62 349
Overfalsede skapdører

TORGER NAVERSEN
Aut. Rørleggerbedrift
STAVANGER
Telefon 23 383

Utgiver:
SAMORDNINGSRÅDET FOR
ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE
Postboks 167 — 1324 LYSAKER
Returadresse: AUG. HANSSENS FORLAG
ØVRE SLOTTSGT. 5, OSLO 1

MANDALS SPAREBANK

Mandal

*

Etablert 1840

GUNNAR LARSEN

Entreprenørforretning

Raveien 131 - Telefon 76 685 - Sandefjord

NORSK KJETTINGINDUSTRI A/S

4500 MANDAL

Telefon 61 033 — Telegr.adr.: KJETTING

MATHISENS SNEKKERVERKSTED

Dører — Vinduer — Trapper

Eikvn. 62 — Telefon 16 132
3109 LOFTS — EIK

VOLKSWAGEN

Østbye Pedersen Auto A.s

Skien — Sentralbord 20 092

Grafia Boktrykkeri, Oslo